

MOZAIK

GLASILO SKUPINE DOMEL

Osrednja tema:

Trajnostno poročilo

Prodajna Konferenca

Predstavitev EC sistemov

Železnodobno železarstvo

oktober 2023 | letnik 43

3

BESEDA UREDNICE

Dragi bralci!

S ponosom predstavljamo jesensko izdajo glasila Mozaik, ki prinaša sveže novice in vam omogoča vpogled v dogajanje v našem podjetju. Tokratna izdaja je posebej pomembna, saj se osredotočamo na novo poročilo o trajnostnem delovanju Skupine Domel. Razkriva ključne dejavnosti na področjih okolja, družbe in upravljanja, poudarjajoč našo odgovornost do okolja in družbe.

Barbara Debeljak
Glavna urednica

Izvedeli boste tudi več o prihajajočem Domelovem priročniku FMEA-ja in poteku prodajne konference, ki je potekala v Domelu. S ponosom poročamo o solidarnosti med nedavnimi poplavami v Sloveniji.

V tej izdaji vas seznanjamo tudi z novimi sodelavci, našimi udeležbami na sejnih EUROBIKE 2023 in IAA Mobility ter uspešnim izobraževanjem servisnih inženirjev v Poslovni enoti LABS.

Za vse tiste, ki vas zanima dodatno zdravstveno zavarovanje PRVA Zdravje, prinašamo koristne informacije, podane s strani gospoda Franka Gregorčiča. Vabljeni tudi k branju zanimivega članka o procesu pridobivanja

izdelkov iz rude po železnodobnih postopkih na Soriški planini.

Naši sodelavci so med dopustom doživljali nepozabne dogodivščine, od pohodov po Julijskih Alpah do raziskovanja severne Tirolske in južne Bavarske ter obiska Pule in Brionov. V zaključku izdaje vas popeljemo tudi v svet Valhalla fooda.

Zahvaljujemo se vam za vašo zvestobo in zaupanje ter vas vabimo k branju jesenske izdaje glasila Mozaik. Skupaj gradimo trajnostno prihodnost!

Barbara Debeljak

KAZALO

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Trajnostno poročilo	7
Obvladovanje tveganj FMEA	9
Prodajna konferenca 2023	12
Predstavitev EC-sistemov	15
Novozaposleni	17
prvič smo se predstavili na sejmu Eurobike 2023	19
Sejem IAA Mobility	20
Kakovostne servisne aktivnosti so pomembna poprodajna storitev	20
Ste že koristili svoje zavarovanje Prva zdravje	21
Dodelitev službenih mejlov vsem zaposlenim	24
Osebna varovalna oprema	25
Po štirih letih ponovno v Sloveniji	26
Železnodobno železarstvo	28
Pomoč v poplavah in pri odpravi posledic le teh	31
Srbija-Odžaci	34
Kratko-vendar sladko	35
Pomoč oškodovanim v poplavah	37
Sindikalni izlet	38
Triglav	40
Julijana trail	42
Valhalla food na tržnici v Železnikih	46
Nekaj malega o času	47
Bilo je nekoč	51

Na naslovnici: Jesenski utrinek. Foto: Barbara Debeljak

UVODNIK

Matjaž Čemažar
Direktor - CEO

Spoštovane sodelavke, spoštovani sodelavci!

Tudi letošnje poletje je prehitro minilo. Bili smo priča tako lepemu in vročemu vremenu kot tudi različnim ujmam, vključno z močnim vetrom, nevihtami s točo in z rekordnimi padavinami. Vreme nam vedno pogosteje dokazuje, da je moč narave neukrotljiva in nepredvidljiva.

Naše kraje je najbolj prizadelo močno deževje, ki je Železnikom sicer prizaneslo s poplavami, vendar so prebivalci spodnjega dela Selške doline, Poljanske doline, Škofje Loke, Mengša, Kamnika in drugih krajev utrpeli velike škode. Med prizadetimi so tudi naši zaposleni, saj so poplave in plazovi uničili njihove hiše, stanovanja, avtomobile, pohištvo, zalili kleti in kurilnice ter odnesli ceste in mostove. Še enkrat več smo Slovenci dokazali, da znamo stopiti skupaj in pomagati sočloveku v nesreči. Iskreno se zahvaljujem vsem, ki ste kakorkoli pomagali pri odpravljanju posledic.

Viharno leto doživljamo tudi v poslovnem smislu, saj so nam poletni meseci prinesli velike spremembe, predvsem v smeri znižanja prodaje. V prvih devetih mesecih smo ustvarili dobrih 155 milijonov evrov prihodkov od prodaje, kar je še vedno podoben obseg kot v enakem obdobju lani, vendar je to le še 85 % planirane vrednosti. Še pred poletnimi dopusti smo bili 8 % nad lansko prodajo, zadnji trije meseci pa so bili po prodajni plati slabi. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da tudi jesenski meseci niso bistveno boljši. Že spomladi smo sicer čutili znižanje naročil na področju avtomobilske industrije, vendar se sedaj s tem problemom soočamo skoraj na vseh preostalih trgih, kjer delujemo. Izjema je trg industrijskih puhal v poslovni enoti ECS, prav tako pa so se vrnila naročila ameriških kupcev za LABS za prihodnje mesece. Ocena poslovanja pri tako znižani prodaji zahteva odločne ukrepe predvsem na stroških poslovanja, ki jih je treba sorazmerno zmanjšati glede na nižjo prodajo.

Spremembe naročil direktno vplivajo na potrebno število zaposlenih v proizvodnji in posledično tudi v režijskih službah. Če smo še v začetku leta imeli težave pri pridobivanju dodatnih delavcev, se bomo sedaj soočali z izzivom, kako zagotoviti delo zanje. Brez mehkih posegov v zniževanje števila zaposlenih ne bo šlo. Zaenkrat bomo izkoristili možnosti koriščenja ur iz fonda ter dopustov, prav tako bo potrebno poseči v pogodbe za določen čas. V oktobru smo se odločili tudi za ukrep znižanja osnovnih plač, in sicer stopenjsko glede na višino plače. Proizvodnim in

višjim proizvodnim delavcem se plače ne spreminjajo, v višjih plačilnih razredih pa glede na odgovornost za 2 do 8 odstotkov. Prav tako se znižujejo plače direktorjem za 10 odstotkov in upravi za 15 odstotkov. Z razumevanjem nujnosti ukrepov ste zaposleni v veliki meri pokazali svojo pripadnost in hkrati naložili odgovornost vodstvu, da z ustreznimi ukrepi na drugih področjih poskrbi za stabilno poslovanje. Naša odpornost, prilagodljivost in zavzetost so bile v preteklosti že večkrat na preizkušnji, z odgovornim ukrepanjem in s sodelovanjem vseh zaposlenih smo večino izzivov uspešno rešili in odpravili.

Kljub trenutni situaciji ostaja rast dodane vrednosti v osrednjem fokusu naše strategije, saj so poleg dobička in amortizacije v dodani vrednosti tudi naše plače. Zato je pomembno, da ostanemo osredotočeni na dvig produktivnosti in učinkovitosti v vseh procesih ter tako poskrbimo za dvig dodane vrednosti. Pri vsakodnevnem delu verjamem, da vsak vidi priložnosti za izboljšave, kar je v duhu naših vrednot - Ustvarjalnosti in Gospodarnosti. Zato pozivam vse zaposlene, da s predlogi sodelujete v našem sistemu izboljšav SORA, še posebej v akciji meseca oktobra.

V septembru smo bili ponovno med prejemniki nagrade za inovativnost s strani GZS. Tokrat smo prejeli srebrno nagrado za novo družino EC-motorjev, namenjenih profesionalni uporabi baterijskih aparatov za kupca Husqvarna. Vsem sodelujočim v projektu čestitam in se zahvaljujem za prispevek k doseganju rezultatov, predvsem pa spodbujam vse zaposlene, da s svojimi idejami in predlogi tudi v letošnjem letu sodelujete v procesu stalnih izboljšav in trajnostnem razvoju podjetja.

Pripadnost, spoštovanje in sodelovanje so Domelove vrednote, na katere smo lahko ponosni. S svojim entuziazmom, pozitivno naravnostjo in odgovornostjo smo priskočili na pomoč oškodovanim sodelavcem. Podobno ukrepanje bo potrebno tudi v primeru izzivov, s katerimi se soočamo v podjetju, z namenom zagotoviti stabilnost poslovanja in ustvariti pogoje za rast dodane vrednosti.

Lepo vas pozdravljam.

KRATKE NOVIČKE

Ana Jelenc

Jesen je čas, ko narava postopoma prehaja v svojo čarobno preobrazbo. Drevesa se oblačijo v pisane odtenke, temperatura pada in čutimo, da se narava pripravlja na počitek. Mi pa bomo še na hitro skočili v poletne mesece in pregledali najpomembnejše dogodke poletja, ki se poslavlja.

Ana Jelenc

Kolesarska dirka po Sloveniji

Dirka po Sloveniji je glavni kolesarski dogodek v Sloveniji z odlično domačo in mednarodno zasedbo profesionalnih kolesarjev. Letos je potekala med 14. in 18. junijem. Letošnja dirka je imela 5 etap. Kolesarji so v petih dneh skupno prevozili dobrih 830 kilometrov. Že nekaj let dirka poteka pod sloganom "Fight for green" (Boj za zeleno). Slogan ima dvojni pomen - kolesarji se na dirki borijo za zeleno majico skupnega zmagovalca dirke, hkrati pa v ospredje postavlja zavezanost Slovenije in našega turizma k varovanju okolja in trajnostnemu razvoju.

V Domelu smo veseli in ponosni, da je bil v prvi etapi med četvorko ubežnikov tudi naš kolesar, član Kolesarskega kluba Kranj, Teo Pečnik. Teo, iskrene čestitke za pogumno in odločno vožnjo.

Andreja Thaler

Kolesarimo skupaj

Sončna sobota, 17. 6. 2023, je kar klicala po zunanjih športnih aktivnostih. Nekateri so si ogledali Dirko po Sloveniji, drugi junaki pa so se usedli na svoja kolesa in se v sklopu akcije 'Kolesarimo skupaj' podali na traso vse od Gorij pa do Ankarana. Približno 70 udeležencev akcije smo pozdravili tudi v Domelovi poslovni enoti v Škofji Loki. Nekateri izmed njih so se na traso podali prav z našim električnim kolesom.

Ana Jelenc

E-kolo z logotipom

Po novem podjetjem, ki so ponosni na svojo blagovno znamko, ponujamo možnost, da svojo znamko predstavijo na zdrav in inovativen način, tako v zasebnem življenju kot tudi v okolici podjetja. Podjetja

spodbujamo, naj svojim zaposlenim ponudijo sofinanciranje ali celo financiranje e-koles, kamor lahko dodamo njihov logotip podjetja.

Z zagotavljanjem e-koles kot možnostjo prevoza za zaposlene lahko podjetje ne le podpre trajnostne cilje, temveč tudi spodbuja zdravje in dobro počutje posameznikov. Naj e-kolesa postanejo »zdrava« službena vozila ali pa naj samo omogočajo zaposlenim vrhunsko e-kolo za odlično ceno! Stranski učinek je oglaševanje znamke podjetja. Tako kot smo kolo prilagodili grafični podobi Domela, ga lahko prilagodimo tudi za druga podjetja.

Andreja Thaler

Projekt kolesje navdušuje mlade talente

Projekt Kolesje navdušuje mlade talente iz različnih šolskih centrov, s ciljem navdušiti jih za vajiške poklice, ki imajo pomembno vlogo pri razvoju družbe, saj omogočajo pridobivanje praktičnih veščin in znanja.

V sklopu natečaja projekta Kolesje z nazivom »Master Mojster« so mladi talenti pripravljali okoliš, kjer bodo s ponosom svoje poklice predstavljali

drugim generacijam. Izziv je bil ustvariti izdelek, ki vključuje najmanj tri naravne elemente, je uporaben in promovira Slovenijo ter njeno naravno in kulturno dediščino – ocenila jih je strokovna komisija, ki je najboljšim podelila priznanja.

Ko se Kolesje zavrti v pravo smer, dobimo izjemne rezultate trdega dela, ustvarjalnosti in spretnosti mladih talentov, kar dokazuje zmagovalna ekipa »Chess«.

V Domelu se zavedamo, da so zaposleni zakladnica znanja, zato dolgoletne izkušnje in strokovna znanja s ponosom prenašamo na mlajše generacije.

Ana Jelenc

Rally Železniki

Že 10. Rally Železniki je letos potekal 1. in 2. julija. Domel je ponosni sponzor, saj radi podpiramo domače dogajanje. Letos je rally imel eno novo traso in eno malo spremenjeno. Prvi HP Podlonk je najbolj standardna hitrostna preizkušnja Rally-ja Železniki. Proga je že od samega začetka nespremenjena. Start je bil v naselju Dašnica, pot se je vzpenjala do Podlonka po stari cesti, potem pa se je obrnila nazaj v dolino proti Železnikom po novi cesti. Cilj je bil blizu dvorane. Druga HP je potekla po novi trasi. Start je bil na koncu vasi Kališe, od tam pa so posadke drvele preko Dražgoš proti Jamniku in se spustile vse do Kroke, kjer je bil pred naseljem cilj. Tretja preskušnja je bila HP Stari vrh. Start je bil že 3 leto v Logu v Poljanski dolini. Trasa je bila podobna lanski, le malo daljša. Kot že ime pove, je potekala čez Stari vrh, cilj pa je bil v Rovtah. Zmagal je Rok Turk, ki ga je odlično usmerjala njegova sovoznica Blanka Kacin.

Andreja Thaler

Zaključek 7. generacije DOMELOVE AKADEMIJE

V Domelu se zavedamo, da je uspešnost podjetja odvisna od uspešnosti zaposlenih, zato se vsako leto nameni dobršen del planiranih sredstev za izobraževanje zaposlenih. Domelova akademija zajema izobraževanja za naše potencialne in ključne zaposlene. S pomočjo modulov izobraževanj jih popeljemo skozi projektno in timsko delo ter vodstvene veščine. Letos je izobraževanje uspešno zaključila že 7. generacija Domelovcev, ki šteje 32 izjemnih zaposlenih. V četrtek, 22. 6., so na Soriški planini predstavili za ključna dela skupinskih projektov. Iskrene čestitke!

Barbara Debeljak

Kako Domel spodbuja inovacije

Predsednik uprave Domela mag. Matjaž Čemažar je na Dnevu slovenske elektroindustrije osvetlil temo inovativnega duha v podjetju. S poudarkom na dragocenih izkušnjah ter uspešnih metodah za negovanje inovacijske klime je predstavil izzive, želje ter načrtovane aktivnosti v podjetju.

Domel se pri ustvarjanju novih izdelkov ne omejuje na notranje meje, temveč koristi zunanje vire, sveže ideje in napredne tehnologije, pri čemer sodeluje z zunanjim okoljem.

Barbara Debeljak

Kolesarski vikend Sor`ca 2023

Drugi vikend v juliju je bil na idilični Soriški planini zelo adrenalinsko obarvan s tekmovanji v kratkem krosu in spustu z gorskimi kolesi. SloXCup kratki kros(XCC) je potekal v soboto 8. 7. 2023, 20chocolate DH cup Sor`ca pa v nedeljo 9. 7. 2023. Sončno vreme, lepi razgledi, dobra organizacija. Številni navijači so se ustavili tudi pri naši ekipi, kjer so imeli priložnost izposoje testnih električnih koles eCult. Čestitke ekipi MTB Železniki za vrhunsko izpeljan vikend.

Andreja Thaler

Certificiran partner odličnosti

Ponosni smo, da smo uspešno zaključili kvalifikacijski postopek podjetja Bosch Rexroth AG in pridobili naziv »Certificiran partner odličnosti«.

Barbara Debeljak

Domelovi prvošolčki

Željnih novih znanj in doživetij je tudi nekaj »Domelovih malčkov« 1. septembra prvič sedlo v šolske klopi. Da bo pot raziskovanj še bolj posebna, smo jih ob tej pomembni prelomnici razveselili z majhno pozornostjo. Prejeli so simpatične vrečke za copate, barvice, voščenske, mape, svinčnike, memo listke in odsevnike.

Želimo jim polno novih dogodivščin, zabave in poguma na poti osvajanja vseh znanj!

TRAJNOSTNO POROČILO: razkrivanje trajnostnih zavez in dosežkov

Barbara Bertoncelj

Poročilo o trajnostnem delovanju Skupine Domel je bilo v septembru izdano že peto leto zapored in se nanaša na poslovno leto 2022. Prvo trajnostno poročilo smo objavili v letu 2019, poročanje pa smo vsako leto nadgrajevali, pri čemer smo se opirali na smernice za poročanje o trajnosti oz. standarde GRI.

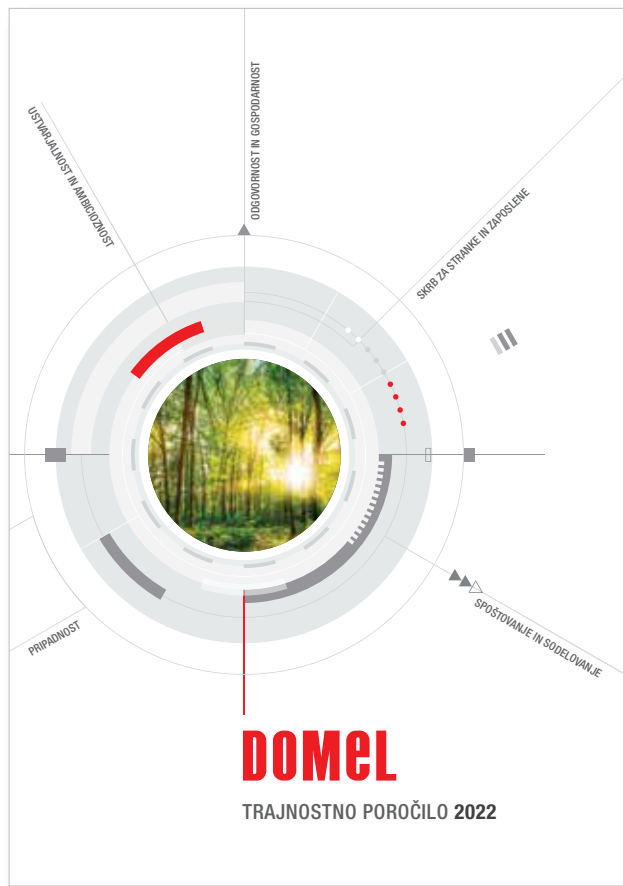
Trajnostno ali ESG-poročanje zajema nabor razkritij in kazalnikov s področij okolja, družbe in upravljanja. To so vidiki, ki postavljajo osnovo za celovito trajnostno poslovanje podjetja. Poročanje je proces, kjer podjetje zbira, spremlja in nato javno predstavi informacije o svojih prizadevanjih, aktivnostih in dosežkih k trajnostnemu razvoju.

Pri pripravi poročila je pomembno, da je vsebinsko uravnoteženo in da enakovredno zajema vse tri vidike trajnosti, da so navedeni podatki kakovosti, informacije jasno predstavljene in primerljive. Pomembno je tudi, da poročilo povezuje trajnostno delovanje podjetja z njegovimi vrednotami in strategijo. Poročilo je namenjeno javnemu komuniciranju

zavez in trajnostnih praks, zato mora biti napisano in predstavljeno na primeren način, da je razumljivo različnim deležnikom, vključno z zaposlenimi, kupci, dobavitelji, lokalno skupnostjo itd.

Kot je že omenjeno, poročilo obsega nabor razkritij z ekonomskega, družbenega in okoljskega področja. V ekonomskem delu so navedene informacije o finančnih podatkih, upravljanju s tveganji, poslovnem modelu, razvoju izdelkov in o projektih, ki bodo pripomogli k doseganju trajnostnih ciljev. V družbenem vidiku trajnostnega poročila se razkritja osredotočajo na zaposlene, njihov razvoj in izobraževanje, varnost in zdravje pri delu ter na sodelovanje z lokalno skupnostjo ter podporo različnim društvom in orga-

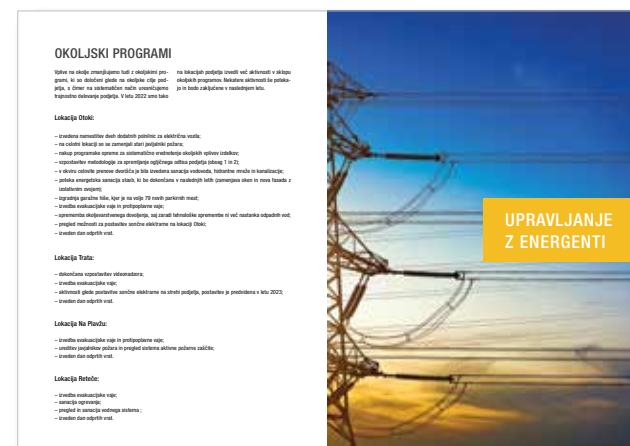
nizacijam. Naša zavezanost k ohranjanju okolja se odraža v tem, kako ravnamo z viri, upravljamo ravnanje z odpadki, varčujemo z vodo in energenti, kar je zajeto v okoljskem delu poročila.

Trajnostno delovanje podjetja v poročilu umeščamo tudi v okvir globalnih trajnostnih ciljev Organizacije Združenih narodov (Sustainable Development Goals 2030), ki predstavljajo smernice vrednot, h katerim se je zavezal svet. Opredelevitev ciljev, ki so za podjetje pomembni oz. ki vplivajo na to, kakšen bo naš izbor, je odvisno od potenciala prispevka podjetja, tj. od znanja, tehnologije, procesov, politik delovanja, dobavne verige, karakteristik izdelka itd.

V preteklih letih smo o trajnostnem razvoju in družbeni odgovornosti poročali na prostovoljni osnovi. S sprejetjem Direktive o korporativnem poročanju o trajnostnem razvoju (CSRD) pa je trajnostno poročanje za nas postalo obvezno. To pomeni, da bomo v skladu z določili te direktive prvič poročali v letu 2026 za poslovno leto 2025. V ta namen so se pripravili standardi za nefinančno poročanje ESRS, ki naj bi zagotovili primerljivost, transparentnost in zanesljivost trajnostnih informacij. Sprememba je pomembna, saj bo od nas zahtevala še bolj dosledno zbiranje informacij o trajnostnem delovanju, postavitve

manjkajočih kazalnikov in več v prihodnost usmerjenih informacij, vključno s cilji in opisom napredka. Obenem pa je lahko tudi priložnost in spodbuda, da se še bolj osredotočimo na doseganje ciljev trajnostnega razvoja.

Poročilo o trajnostnem delovanju Skupine Domel je odraz našega prispevka k trajnostnemu razvoju, ki krepi družbeno odgovornost, gradi zaupanje med deležniki ter odraža našo skrb za okolje. Lahko smo ponosni na dosežke, vendar se moramo zavedati, da trajnostno poročanje postaja vse pomembnejše, in se pripraviti na prihodnje spremembe.

OBLADOVANJE TVEGANJ – FMEA

Tadeja Bergant

O FMEA-ju sem pisala že leta 2019, definicija se od takrat ni spremenila. Kar je drugače, je to, da sta ameriška (AIAG) in nemška avtomobilska (VDA) industrija združili in poenotili zahteve in je sam princip izvedbe FMEA-ja rahlo spremenjen.

V kratkem bo izšel Domelov priročnik FMEA-ja in tudi zato je prav, da spet predstavim FMEA malce podrobneje, kot povzetek vsebine, ki bo detajlno opisana v njem.

Še vedno je to eden ključnih pristopov v procesih obvladovanja tveganj v organizaciji. Kar je drugače, je to, da se še bolj kot prej poudarja pravočasen začetek, če želimo doseči zahteve standarda in preprečiti nepotrebne dodatne stroške (zaradi prepoznih investicij) in reševanja reklamacij (ker nismo preprečili nastanka napake in ne "pobega" le-te h kupcu). Še bolj kot prej se tudi poudarja prepoznavanje zahtev kupca.

Še vedno je FMEA orodje, s katerim sistematično iščemo oz. identificiramo potencialne težave, tveganja v sistemih, procesih, izdelkih, in sicer ko razvijamo nove izdelke, nove sisteme in nove procese ter ugotavljamo oz. ocenjujemo, kakšne posledice ta tveganja povzročijo. Bistvo FMEA-ja je, da te potencialne napake kot vzroke posledic identificiramo, preden se dejansko pojavijo, jih po razvrstitvi po pomembnosti odstranimo s preventivnimi ukrepi in "polovimo", najdemo v procesu na mestu nastanka ter tako izdelek, proces ali sistem razvijemo v kar se da zanesljivega, varnega in robustnega.

V Domelu FMEA orodje uporabljamo že lepo število let, začeli smo z excelovim obrazcem, kjer je bil postopek izvedbe drugačen od današnjega, in sicer ni temeljil na funkcijskem pristopu, kot to velja za današnji FMEA-princip.

FMEA-metoda zahteva multidisciplinarni pristop. Oblikovana in definirana mora biti ekipa, sestavljena iz strokovnjakov na določenih tehničnih področjih (razvojniki, tehnologi, inženirji kakovosti, mojstri iz

proizvodnje, služba za varstvo pri delu, če je potrebno tudi nabava, prodaja), prisoten je lahko tudi projektni vodja. Ekipa je moderirana s strani moderatorja FMEA.

V priročniku bo natančno opredeljena vloga moderatorja, fascilitatorja FMEA-ja, zato se mi zdi tukaj smiselno razložiti razliko med vlogo projektnega vodje in vlogo moderatorja.

Vloga projektnega vodje je opredeljena s stališča odgovornosti za ustrezno umeščenost FMEA-ja (DFMEA in PFMEA) v časovnico projekta. Konkretno to pomeni, da glede na to, da ima projektni vodja vpogled v potek projektnih faz in vodi multidisciplinarni projektni tim – pozna člane tima, zadosti zgoda da pobudo za začetek FMEA-ja, tekem izvedbe FMEA-ja projektni vodja spremlja izvedbo vseh preventivnih aktivnosti in aktivnosti detekcije na strani odgovornih za izvedbo v projektnem timu, spremlja kritična tveganja v FMEA-ju in o njih poroča vodstvu ter komunicira o njih s kupcem.

Po pobudi s strani projektnega vodje je vloga moderatorja FMEA-ja sklic uvodnega sestanka (kick off) sklicevanje, moderiranje, vodenje FMEA-delavnic skozi faze projekta do začetka serijske proizvodnje to pomeni izvedba FMEA-ja po korakih, evalvacija

Vloge v FMEA v trajanju projekta

ukrepov, nadgrajevanje in posodabljanje FMEA-ja, pripravljanje poročil za vodstvo, projektne vodje in kupce.

Ko je organizacija izvedbe FMEA-ja določena in splanirana, najprej moramo identificirati komponente (s tem, da opredelimo sistem, izdelek ali proces in ga "razbijemo na komponente") ter navedemo funkcije teh komponent. Lahko bi rekli, da je osnova za načrtovanje komponent v DFMEA-ju (Design FMEA – FMEA-konstrukcije) kosovnica oz. sestavnica (risba).

Vloge v FMEA v trajanju projekta

Kaj je funkcija v DFMEA-ju? Tisto, kar želimo, da izdelek, sistem, proces, ki ga analiziramo, dela, ima, da od sebe, dosega ..., na primer komponenta v DFMEA-ju je tesnilo, funkcija tesnila je (ena izmed; glavna) tesnjenje in napaka oz. način okvare je netesnjenje oz. puščanje. Napaka sama nastane zaradi vzroka. Zakaj torej tesnilo ne opravlja svoje glavne funkcije, ne tesni? Lahko je v razvoju definiran napačen material tesnila ali pa napačna geometrija (ne samo dimenzije ampak tudi npr. trdota ipd.). Ta napaka pa seveda povzroči posledico na izdelku. Kaj se torej zgodi, če tesnilo ne tesni? Odvisno, kje to tesnilo mora tesniti, ampak lahko povzroči, da recimo pride voda do elektronike, kar povzroči odpoved motorja v aplikaciji, kamor se motor vgrajuje. To pomeni reklamacijo, če pa gre za odpoved povezano z varnostjo uporabnika, pa lahko za odpoklic s trga in tako zelo visoke stroške za organizacijo, česar si pa nobena organizacija ne želi, ker so lahko tudi "usodni".

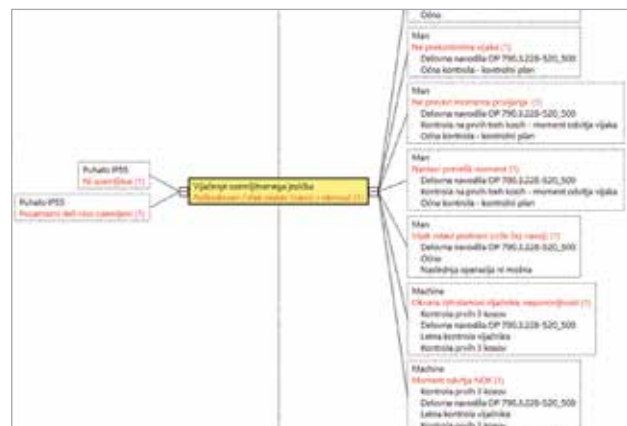
Funkcije in pripadajoče napake ter vzročno-posledična povezava

Naj ponovim, o čemer sem že pisala – je pomembno – Posledice v DFMEA-ju ocenimo (Severity = resnost) – višja kot je resnost posledice, bolj je vzrok zanjo "nezaželen". Pri vzrokih ocenjujemo verjetnost pojavitve (Occurance) in kako dobro imamo odkrivanje, detekcijo (Detection) tega vzroka. Za resnost, pojavitve in detekcijo (S,O,D) se ocenjuje po standardnih katalogih ocene od 0 – 10.

Tisto, s čimer vnaprej preprečimo pojavitev napake, so preventivni ukrepi. Primer preventivnega ukrepa za napačno geometrijo tesnila je npr. preračun toleranc ali uporaba izkušenj iz sorodnih projektov. Ukrepi detekcije so tisti, preko katerih zaznamo, ali se vzrok pojavi. Na primeru napačne geometrije za tesnilo je ukrep detekcije test puščanja.

Pri PFMEA-ju (Procesni FMEA) gre za podoben princip – komponente tukaj so kar zaporedje delovnih operacij v procesu, kot jih načrtujejo za serijsko proizvodnjo procesni inženirji v procesnih diagramih. Tako pripravljeni procesni diagrami so osnova za vzpostavitev nadzora v procesu. To natančno pomeni, da vsaka operacija mora vključevati tudi komponento kakovosti – katera karakteristika, zahteva se nadzoruje, meri na tej operaciji (če se) in ali vključuje izmet, popravilo oz. dodelavo. Tako pripravljen procesni diagram je torej vodilo za izvedbo PFMEA-ja – "zadnje dejanje" po pravilno izvedenem PFMEA-ju je plan obvladovanja. Drugi pokazatelj, da je karakteristiko v procesu potrebno nadzorovati, so ocene (visoka pojavitve in velika resnost napake v povezavi s funkcijo) in tretji seveda same zahteve kupca, ki lahko posreduje katere karakteristike oz. zahteve so signifikantne in zato morajo biti podvržene nadzoru v procesu.

Spet je pomembno, kaj želimo od posameznega procesnega koraka – funkcijski pristop. Razveja-

Struktura PFMEA-ja

mo pa to strukturo tako, da za vsako komponento, procesni korak povemo, kdo sodeluje pri izvedbi: človek (delavec, mojster, vzdrževalec), stroj, robot, orodje, ali so zahtevani kakšni posebni okoljski pogoji (temperatura vlaga), ali je procesni korak podvržen kakšnemu posebnemu nadzoru (management, metoda) ..., skratka po "5-8M"-metodi določimo vse vplivne faktorje za procesni korak.

Naslednji korak je spet podoben - po funkcijski analizi izvedemo analizo napak, za vsako funkcijo v PFMEA-strukturi identificiramo vse možne potencialne napake. To ne pomeni, da se bodo v praksi dejansko zgodile oz. pojavljale zelo pogosto in da jih ne bomo odkrili na mestu izvora. Bistvo je, da se identificirajo vse napake, ki bi se tu lahko pojavile. Izvzete so tukaj lahko le naravne in elementarne nesreče. Z učinkovitimi preventivnimi ukrepi in ukrepi detekcije se nam v serijski proizvodnji dejansko sploh ne bi smela zgoditi. Na procesnem koraku, operaciji je napaka, način okvare. Na primer na procesnem koraku vijačenje pokrova je funkcija tehnična čistoča, brez opilkov od vijačenja, način okvare oz. napaka pa prisotni opilki od vijačenja. Vzrok za to je na enem ali večih faktorjih, ki sodelujejo na procesnem koraku – na primer zamašen filter na sesalniku, ki odsesava opilke. Zdaj že vemo, da je ta napaka v zvezi s funkcijo odsesavanja, ki je funkcija faktorja sesalnik na operaciji vijačenje pokrova.

Ko poznamo vzrok za prisotne opilke od vijačenja na operaciji vijačenja pokrova, se vprašamo, kakšna je posledica na izhodu iz procesa – recimo, da je to vijačenje pokrova v procesu končne montaže motorja, ki se zapakira v embalažo za odpremo h kupcu.

Na tem nivoju so kot funkcije (ki so lahko tudi v obliki zahtev) vključene vse zahteve kupca za motor in ena izmed njih je tudi zahteva po tehnični čistoči (število kovinskih delcev določene dimenzije ne sme presežati določene številke). In to je tista končna posledica zamašenega filtra na odsesavanju. Posledic je seveda na motorju lahko več in lahko so vse pomembne s stališča resnosti. Za konkretno napako, kot vzrok (zamašen filter na odsesavanju) je lahko tudi nedosežena življenjska doba, kar pomeni, da motor odpove pred koncem življenjske dobe in se dejansko lahko zgodi odpoklic s trga.

Sledi ocenjevanje vseh treh faktorjev, resnosti (S), verjetnosti pojavitve (O) in detekcije (D). Katalogi za

PFMEA so drugačni (številke so razložene drugače), vendar se ravno tako vse tri ocenjujejo z ocenami od 0 -10.

Ko je FMEA enkrat ocenjen, se po principu najvišjih resnosti (S) in najbolj pogostih pojavitev (O) določijo prioritete – tveganja, vzroki, ki pripeljejo do posledic z visoko oceno resnosti in je njihova pojavitve zelo pogosta, so ti. visoka (High) tveganja, ki bi povzročila najvišje stroške - bodisi če bi se zgodila bodisi če bi zniževali pojavitve z boljšimi preventivnimi ukrepi, kar običajno pomeni investicijo v delovno operacijo (npr. človeški faktor nadomestiti z avtomatizacijo ipd.). O teh tveganjih oz. obveznih tako morajo biti obvezno nadzorovana v procesu.

To je nekako povzeta vsebina, ki je bolj obširno razložena v priložniku.

V letih izvajanja FMEA-ja se je nabralo kar nekaj izkušenj – takih in drugačnih. Na "drugačnih" bi bilo smiselno delati v smeri izboljšanja, da bo FMEA res učinkovito orodje za vzpostavitev kakovostnih in stabilnih serijskih procesov. Izkušnje, na katerih ima smisel delati, da bo v prihodnje drugače, so:

- Uvodni sestanek za začetek FMEA-ja izvesti v čim bolj zgodnji fazi projekta – ko so enkrat serijska orodja in serijska oprema naročena ali je do naročila še mesec dni, je prepozno začeti z FMEA-jem in gre za "predstavo za kupca", ki pa nam žal ne rešuje težav v serijski proizvodnji. S stališča izvedbe takega FMEA-ja je to v bistvu kršitev načel in logike kakovosti.
- Bolj upoštevati vrednoto SODELOVANJE IN SPOŠTOVANJE. Kultura komuniciranja, sestankovanja je postala preohlapna, sklicevanje sestankov brez agende ne motivira, ni udeležbe na sestankih (brez obveščanja o neudeležbi), ni sodelovanja na sestankih (FMEA izvajanje preko Teamsa ni nikoli tako učinkovit kot "v živo").
- Prevzeti odgovornost za svoj del naloge pri izvedbi FMEA-ja. FMEA se ne izvaja v kakovosti, izvaja se skupaj s kakovostjo v projektne timu, kjer vsak prispeva svoj delež – iskreno in realno. Če rečemo, da se nam pa to ne more zgoditi, samo zato, da ne bo treba razmišljati o preventivnih ukrepih in ukrepih detekcije, nismo rešili nobene napake v serijski proizvodnji, ki se nam glede na obvestila o napakah na sorodnih programih pa dokazano dogajajo.
- Povečati razumevanje FMEA-ja v organizaciji –

zato bo izšel priročnik z obširno razlago bistva FMEA-ja in opisom izvedbe po korakih.

- Kar je v FMEA-ju določeno, odločeno in dodeljeno kot aktivnost, naj se v praksi res izvede, da ne ostane samo na papirju do zaključenega - bodisi upravi bodisi kupcu, ker sicer ne bo pozitivnih rezultatov v smislu stabilnih procesov in dobre kakovosti izdelkov.

So pa seveda tudi izkušnje, ki so pozitivne, obetavne:

- Preko FMEA-ja poglobljeno razumevanje procesov in povezave s signifikantnimi karakteristikami na nekaterih projektih

- Izdelava "generičnih FMEA-jev" na podlagi primerjave med različnimi programi

- Razmišljanje, kako bi nam lahko pomagala tudi umetna inteligenca (v navezi na prejšnjo alinejo) Vemo, da smo trenutno v ne najbolj prijazni poslovni situaciji, resnično verjamem, da če začnemo FMEA obravnavati kot orodje, ki nam pomaga zmanjševati stroške v serijski proizvodnji, da bomo naredili procese robustnejše in zmanjšali stroške ne-kakovosti v prihodnje.

Zadeve se res ne morejo zgoditi čez noč, ampak ta noč že en čas traja.

Kaj pa če je vse res? Vas ne zanima? Mene zelo.

PRODAJNA KONFERENCA 2023

Jaka Kavčič

Letošnja prodajna konferenca smo v duhu varčevalnih ukrepov ponovno izvedli v prostorih Domela. Kljub temu nam je s trinajstimi vsebinsko kvalitetno pripravljenimi prispevki uspelo držati fokus sedemdesetih udeležencev od začetka do konca konference. Podobno kot lani, smo tudi letos organizirali gostujoče predavanje, ki nam je pomagalo razširiti obzorja, hkrati pa je predavanje poskrbelo za nujno potreben dvig motivacije.

Tole je moj četrti prispevek v Mozaiku o prodajni konferenci. Pred pisanjem članka vsako leto ponovno preberem, kaj sem zapisal pred enim letom. Ugotavljam, da nam je skozi vsebino lanskoletne prodajne konference uspelo precej natančno napovedati izzive, ki so nas pričakali v letošnjem letu. Če smo se leta 2022 v glavnem ukvarjali s prenosom višjih stroškov materialov v naše prodajne cene, so nas v letošnjem letu pričakali naslednji izzivi:

- dvig stroškov električne energije – 4,4-kratnik stroška iz leta 2022,
- dvig stroškov dela in
- padec povpraševanja.

Prenosa dviga stroška električne energije smo se lotili organizirano, z jasno in enotno strategijo – 100-odstoten prenos povišanja v naše prodajne cene. Ponosen sem, da nam je po dolgotrajnih in

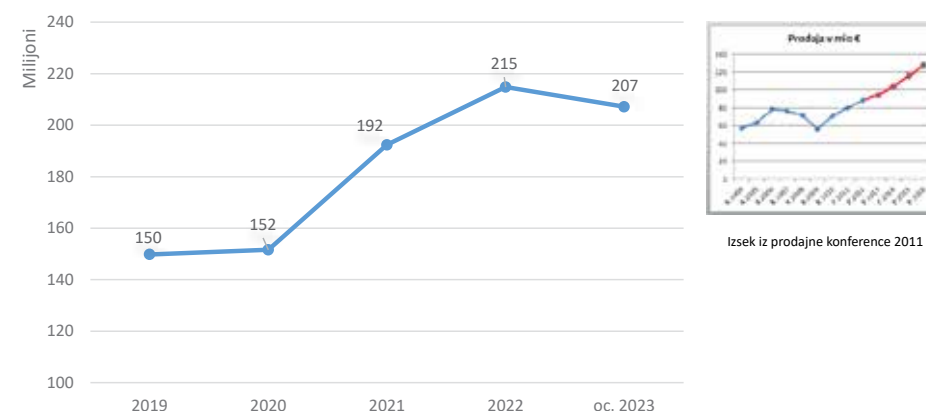
težkih pogajanjih z našimi kupci na koncu to tudi v celoti uspelo. Po moji oceni gre brez dvoma za največji dosežek prodajne ekipe v zadnjem obdobju. Pri prenosu stroškov dela smo bili prav tako v veliki večini uspešni, a smo bili na določenih, tržno občutljivejših segmentih, že primorani tudi malo popustiti. Zavedati se je potrebno, da je večina naših izdelkov proizvedena v Evropi, ki je z vidika globalne konkurenčnosti v tem trenutku pod velikim pritiskom. Silovita inflacija nas v primerjavi s cenovno agresivno Kitajsko potiska v polje nekonkurenčnosti. Že lani sem omenjal nevarnosti »hoje po robu« tržno sprejemljivih cen. Ta meja se je tekom letošnjega leta še močno stanjšala in povzročila tudi spremembe strategij oskrbe naših kupcev. Če so kupci še leto dni nazaj skoraj vsi v en glas zatrjevali, da je prihodnost oskrbe v lokalni bližini dobaviteljskih verig, se je le-

tos celotna slika obrnila na glavo. Pomorske poti so se sprostile, cene transporta so se vrnile na obdobje pred covidom, Kitajska pa se za razliko od Evrope ne sooča z inflacijo in lahko agresivno izpodriva svetovno konkurenco.

Kljub vsem izzivom smo lahko z dosežki prilagajanja cen izredno zadovoljni. Trenutne analize dobičkonosnosti kažejo, da so naši cenovni nivoji približno 5 odstotnih točk višje od planiranih. To z drugimi besedami pomeni, da bi ob planiranih letnih količinah prodaje trenutno imeli izredno dober poslovni rezultat. Žal teh planiranih količin sedaj ne dosegamo. V drugi polovici letošnjega leta se je uresničilo ravno to tveganje, ki smo se ga pravzaprav vsi najbolj bali. Gre za padec povpraševanja, ki je posledica recesije v Evropi. Ne moremo še z gotovostjo trditi, da je to že učinek padca kupne moči potrošnikov, zagotovo pa pri potrošnikih vsaka taka kriza povzroči nek strah pred trošenjem za dobrine, ki niso zares nujno potrebne. Težava takšnih potrošniških krčev je v

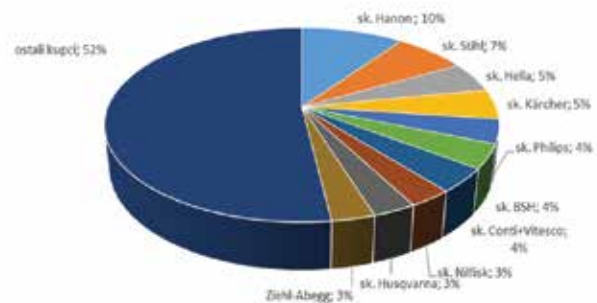
tem, da ne trajajo samo nekaj mesecev, temveč prejšnje leto ali več. Številni ekonomisti ocenjujejo, da smo v zaključku leta 2023 dosegli dno te krize in se bo situacija v sredini leta 2024 vendarle pričela izboljševati. Potrebno se je zavedati, da 95 % prodaje realiziramo med podjetji (B2B), ne direktno s končnimi kupci (B2C). To pomeni, da je naš manevrski prostor za takojšnjo reakcijo zelo omejen. Na spodnji grafiki je prikaz simulacije prodajne realizacije za leto 2023. Kljub bistveno višjim prodajnim cenam v primerjavi z lanskim letom imamo letos toliko manj naročil, da ne bomo dosegli nivojev prodaje leta 2022. Nazadnje smo takšno situacijo v Domelu imeli med leti 2007 in 2011 (izsek iz prodajne konference 2011 na spodnji grafiki). Takrat smo z bistveno nižjo diverzifikacijo programov krizo uspešno premagali. Prepričan sem, da nam bo tudi tokrat uspelo. Bo pa, enako kot ob zadnji krizi, fokus moral biti na zniževanju stroškov, dvigovanju učinkovitosti in ohranjanju dolgoročne konkurenčnosti.

Gibanje obsega prodaje skupine Domel v mio €

Kot je sedaj že običajno, smo tekom dneva prisluhnili smernicam prodaje, marketinga, nabave in razvoja. Fokus predstavitev posameznih prodajnih področij je bil v produktnem portfelju, ki bo ključno prispeval k rasti podjetja v letih 2024 – 2030. Naše produkte smo povezali s produktimi smernicami naših ključnih kupcev. Spodnja grafika prikazuje 10 največjih kupcev Domela in njihove deleže v prometu Domela za leto 2022. V primerjavi z letom 2021 se je povečal delež ostalih kupcev iz 46 % na 52 %. To

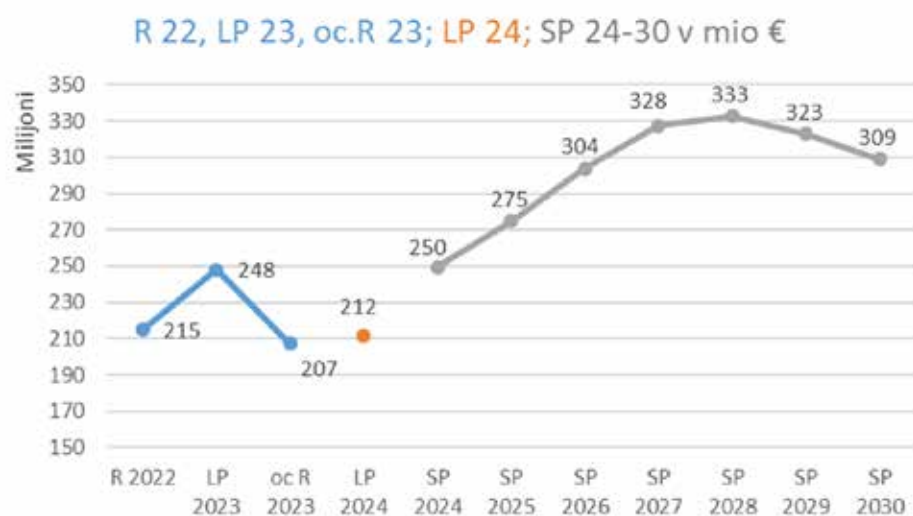
dokazuje, da pridobivamo nove kupce in uspešno razpršujemo tveganja oz. odvisnosti od posameznih kupcev. Kot zanimivost – leta 2009 je skupina Philips predstavljala 17 % prodaje Domela, v letu 2022 le še 4 %. V naši strategiji imamo tudi zapisano, da naj odvisnost od posameznega kupca ne bi smela presežati 10 %. Mejniki 30 % smo si postavili tudi za odvisnost od avtomobilske industrije. V letu 2022 smo bili znotraj teh mejnikov, enako pa tema dvema mejnikoma sledi tudi srednjeročni plan podjetja.

Letos poleti smo pripravili podatke za novo verzijo srednjeročnega plana 2024 – 2030. Tik pred prodajno konferenco pa nato še podatke za letni plan za leto 2024. Rezultati srednjeročnega plana nakazujejo, da imamo sicer prave produkte za doseganje željene rasti podjetja, a hkrati izpostavljajo tudi določene starejše programe, ki bodo zaradi nekonkurenčnosti težko preživeli celotno obdobje do leta 2030. Že v letu 2023 smo se lotili večjih cenovnih korekcij na starejših programih, kar na žalost pomeni tudi izgubo količin in vprašanje obstoja programov na dolgi rok. Z gotovostjo lahko trdimo, da bo v naslednjem srednjeročnem obdobju potrebno do določene mere prestrukturirati našo produktno platformo.

Dober mesec za srednjeročnim planom smo pripravili tudi podatke za letni plan 2024. V tako kratkem vmesnem obdobju se je zgodil velik upad naročil in napovedi za leto 2024. Razliko med pogledoma srednjeročnega plana in letnega plana za 2024 pa so dodatno povečale še nekoliko nižje smernice za

vhodne materiale. Po prvi iteraciji plana ocenjujemo, da bomo v letu 2024 realizirali 212 milijonov evrov prodaje. Do uradne verzije plana nas vseeno ločita še skoraj 2 meseca, ampak prva ocena je prikazana na spodnjih grafiki. Prav tako je dodana simulacija obsega prodaje iz srednjeročnega plana. Omeniti velja, da je padec prodaje v zadnjih dveh letih projekcije rezultat manj kvalitetnih vhodnih podatkov, saj od kupcev nimamo zanesljivih napovedi za tako daleč v prihodnost. Največja rast in tudi dobiček se v tej verziji srednjeročnega plana pričakujeta od programa ECM-ročna orodja. Tradicionalno seveda k rezultatu ključno prispeva tudi poslovna enota ECS. Vse ostale poslovne enote, z izjemo programa Motorji (482 in 315), so prav tako pozitivne in prispevajo k nadaljnji rasti podjetja. Planiramo relativno visoko rast obsega prodaje skupine Domel, v povprečju 7 % letno. Ciljni dobiček je 5 % letno, EBITDA v višini 11,3 % vrednosti prometa in dodana vrednost na zaposlenega več kot 75.000 € letno v letu 2030.

Letos smo se odločili, da v goste povabimo dr. Sanelo Peresciutti (roj. Banovič). Kot sama pravi, je po dolgih letih iskanja moža, le-tega končno našla. Že njen namig za vtis njenega novega priimka v spomin je bil zabaven – »Pere i šuti«. Sanela nas je z mešanico zabavnega in strokovnega pristopa popeljala skozi pasti nepravilne komunikacije, slabih medčloveških odnosov in pomanjkanja optimizma. Vse te negativne informacije, ki nas stalno zasipajo prek različnih kanalov, so že same po sebi utrujajoče za naše telo in se nam v telesu vztrajno kopičijo in nas razjedajo ter tudi dokazano vplivajo na naše zdravje. Naučiti se moramo živeti v takem okolju, se distancirati od negativnih informacij, sploh od tistih, na katere nimamo nobenega vpliva. Tiste, ki jih vseeno prejmemo, pa moramo biti sposobni tudi čim prej odstraniti iz naših misli. Najškodljivejše so

strupene besede in nerazrešeni odnosi. Tematika se nas je prav vseh močno dotaknila in menim, da bi v takšnem obdobju, kot smo sedaj, težko izbrali bolj ustrezno, kvalitetno in motivacijsko predavanje.

Zaključujem s temo motivacije. Z enako temo sem odprl in tudi sklenil letošnjo prodajno konferenco. Kako hitro bomo to krizo premagali, je seveda odvisno od mnogih dejavnikov, tako notranjih kot zunanjih. Ključni dejavnik v kritičnih situacijah je držanje visokega nivoja motivacije zaposlenih. Le z motiviranimi zaposlenimi in s sodelovanjem med zaposlenimi in oddelki bo naša pot do ciljne uspešnosti hitrejša in predvsem manj boleča. Hvala vsem sodelavkam in sodelavcem za pripravo dogodka in vseh prispevkov na letošnji prodajni konferenci. Hvala tudi vsem udeležencem. Se vidimo prihodnje leto!

PREDSTAVITEV EC-SISTEMOV

Karmen Nastran

EC-sistemi so poslovna enota, ki samostojno deluje od leta 1998 pod vodstvom mag. Lojzeta Demšarja, in je ena od najuspešnejših enot znotraj podjetja Domel. Imajo svojo prodajo, razvoj, tehnologijo in kakovost, medtem ko so nekatere službe centralne, kot so planiranje, nabava in logistika.

Ekipe in delovno okolje

Trenutno je na programu EC-sistemi aktivno vključenih približno 70 predanih zaposlenih, večinoma iz Selške doline in okolice Škofje Loke. Delujejo skladno kot ekipa, redno organizirajo mesečna srečanja programa in tedenske sestanke, kjer se posvečajo odpravljanju težav. V oddelku ohranjajo nemoteno pretakanje informacij, kar spodbuja produktivno delovno vzdušje.

Ob koncu vsakega leta vodje prodaje, razvoja in proizvodnje predstavijo rezultate preteklega leta ter načrte za prihodnje leto vsem zaposlenim, vključno

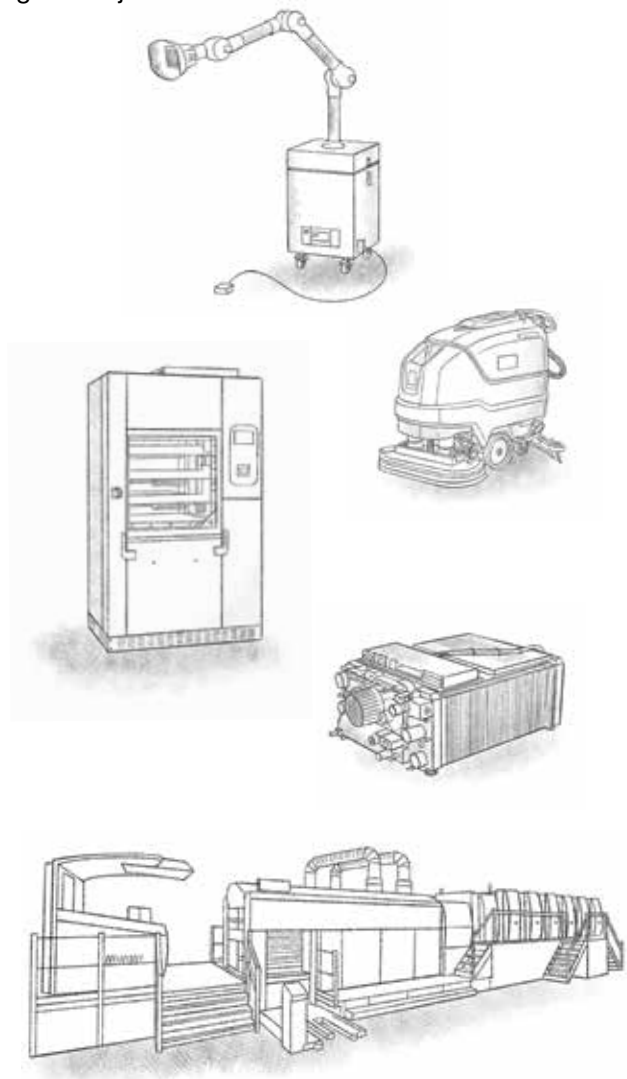

s proizvodnimi delavci. Ta vključujoč pristop zagotavlja, da vsi razumejo svoje vloge in prispevek, ki ga s svojim delom doprinesejo k poslovnim rezultatom. Poleg tega se ekipa dvakrat letno sreča na poletnem pikniku in prednovoletni zabavi. Pozimi nekaj sodelavcev ob torkih zvečer igra nogomet, s čimer krepijo medsebojne vezi zunaj delovnega časa.

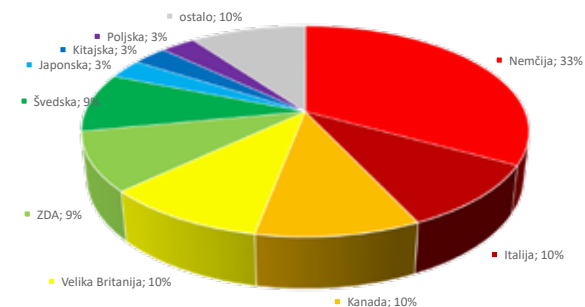
Aplikacije

EC-puhala in črpalke se vgrajujejo v odsesovalne sisteme, industrijske sesalnike, gorivne celice, pralne dezinfektorje in tiskarske naprave. V zadnjih treh letih se aktivno vključujejo v tehnologije vodika, saj ponujajo celovite rešitve za dovod zraka na membrano gorivne celice in črpalke za recirkulacijo vodika. Ta zavezanost se ujema s prizadevanji za prispevanje k bolj trajnostni prihodnosti, saj zmanjšujejo ogljični odtis in tako ohranjajo okolje za prihodnje generacije.

Najpomembnejši trgi

V letu 2023 so največji trgi za EC-sisteme:

Svoje izdelke dobavljajo v več kot 45 držav po vsem svetu.

Izdelki

EC-puhalo lahko uporabimo povsod, kjer je potrebno:

- Dolga življenjska doba; z najmanj pričakovanimi 20.000 urami delovanja.
- Odsotnost prahu od ščetk, za razliko od tradicionalnih sesalnih enot.
- Natančno krmiljenje.

Njihova paleta izdelkov pokriva različne napetosti (nizkonapetostne, visokonapetostne, enosmerne in izmenične), pri čemer EC-puhala dosegajo moči do 2.500 W. Predstavili so tudi globalno puhalo, ki deluje pri napetosti 100–240 V in omogoča CAN-komunikacijo za brezhibno povezovanje z drugimi napravami.

Inovacije

EC-sistemi aktivno spodbujajo inovacije, pri čemer generirajo številne predloge, od katerih jih je nekaj prejelo priznanja. Iz te poslovne enote prihajata dva nagradenca z zlatim priznanjem za inovativnost.

Poslovni prostori

Od julija 2020 uporabljajo nov prizidek, ki je bil zgrajen zaradi povečanih potreb za proizvodnjo.

Proizvodnja

Vzpostavili so fleksibilno srednje serijsko proizvodnjo, kar omogoča sestavljanje različnih izdelkov v eni izmeni. Od leta 2014 delujejo v dveh izmenah, prej so delovali samo dopoldansko. Letos se pričakuje približno 10 % več proizvedenih puhal kot lani. Izdelujejo več kot 300 različnih konceptov puhal, kar zahteva izjemno prilagodljiv proizvodni proces.

Prodaja in razvoj

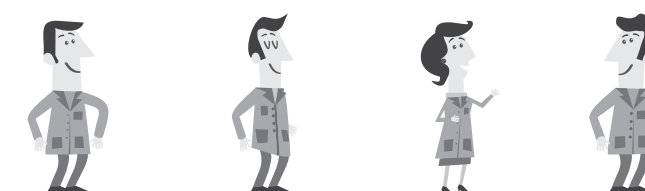
Redno spremljajo trende na trgu puhal, pri čemer se osredotočajo na identifikacijo potreb trga pred razvojem novih izdelkov. Trenutno dobavljajo puhal več kot 250 različnim strankam. Vse vidike razvoja izdelkov, vključno z elektroniko in razvojem motorjev, izvajajo znotraj podjetja. Razvoj zajema mehanški, elektro in programerski del.

NOVOZAPOSLENI

Nataša Dolenc

Tokrat smo k predstavitvi povabili sodelavce, ki so se nam pridružili v pomladnih mesecih. Vsem, ki ste sodelovali pri predstavitvi, se zahvaljujemo.

BOŠTJAN BEKŠ

Sem Boštjan Bekš, star sem 40 let in prihajam iz Železnikov. Po izobrazbi sem kovinar, izšolal pa sem se tudi za trgovca. V Domelu sem zaposlen pol leta, na delovnem mestu statorska linija 1 in 2, oddelek Husqvarna. Moje delo obsega posluževanje statorske linije in sestavo statorja. Na tem delovnem mestu kot tudi v samem podjetju se zelo dobro počutim, s sodelavci se zelo dobro razumemo in se večkrat skupaj tudi nasmejemo.

V prostem času se največ posvečam svoji družini, imam dve mali hčerki, drugače pa zelo rad tečem, hodim v hribe ter spremljam športne dogodke v živo ali po televiziji.

ANDREJ PETERNEL

Sem Andrej Peternel, prihajam iz Poljan. Po izobrazbi sem inženir elektroenergetike. Še kot študent sem večino časa delal v gradbeništvu. Zaposlen sem bil tudi v podjetju Poliycom, kjer sem bil vzdrževalec strojev in naprav. Moja zadnja zaposlitev je bila v podjetju Bosch Rexroth, kjer sem bil vodja skupine tehnologov. Zaradi selitve in posledično daljše vožnje na delovno mesto pa sem se odločil za zaposlitev v Domelu. V Domelu delam na projektu 840 SilverAtena, ki se bo selil na novo lokacijo Trata2 v bivše prostore Bosch Rexroth-a. Največ se ukvarjam z zalivanjem statorjev z Epoxy smolo, tlorisi, postavitvijo strojev in materialnim tokom na novi lokaciji. Novi sodelavci so me lepo sprejeli in se z njimi zelo dobro razumemo. Moj hobi je streljanje z zračno puško, veliko časa preživim tudi z mojimi tremi otroki, če pa slučajno še kaj časa ostane, rad kaj ustvarjam na svojem hobi CNC-stroju.

MARKO KAVČIČ

Sem Marko Kavčič, živim na začetku Poljanske doline, po izobrazbi pa sem obdelovalec lesa. Do sedaj sem bil zaposlen v večih podjetjih, kjer sem večinoma opravljal različna dela v povezavi z lesom, prav tako pa sem delal tudi na CNC-stroju za obdelovanje blaga. Pred zaposlitvijo v Domelu sem opravljal delo montažerja, kjer sem sestavljal različne stroje za predelavo mleka. Sedaj pa opravljam delo višjega delav-

ca v proizvodnji na statorski liniji 747. V Domel sem prišel, ker sem od prijateljev in znancev slišal, da je podjetje stabilno ter uspešno in da v njem prevladujejo dobri odnosi med sodelavci. Tako sem se zaposlil v tem podjetju, kjer sem se že od samega začetka počutil zelo sprejetega. Lahko potrdim, da smo s sodelavci tesno povezani, prav tako pa bi rad pohvalil vodenje podjetja, ker delodajalcu delavci nismo samo številka, ampak so do nas zelo človeški. Z delom v Domelu sem zelo zadovoljen in upam, da bom tukaj lahko delo opravljal do upokojitve ali celo dlje.

PREDRAG VUKOBRATOVIČ

Sem Predrag Vukobratović. Prihajam iz Srbije. Imam srednjo poklicno izobrazbo in 29 let delovnih izkušenj. V Domelu sem se zaposlil zaradi višje plače, manj napetosti v službi in možnosti pridobivanja drugih delovnih izkušenj. Delam kot višji delavec v proizvodnji. Glede na to, koliko sem star, so me zelo dobro sprejeli, boljša je organizacija dela in manj je napetosti v službi. Ko imam čas, se rad sprehajam z ženo, gledam televizijo, kolesarim ... Moj največji hobi je nogomet.

PRVIČ SMO SE PREDSTAVILI na sejmu EUROBIKE 2023

Andreja Thaler

Sejem EUROBIKE velja za enega največjih in najpomembnejših kolesarskih sejmov na svetu. Potekal je med 21. in 25. junijem 2023 v Frankfurtu v Nemčiji. Pod okriljem SPIRIT Slovenija smo se letos prvič predstavili tudi mi.

Predstavitve na sejmu EUROBIKE za nas predstavljajo več priložnosti. Ena izmed njih je prepoznavnost blagovne znamke DOMEL v segmentu kolesarjenja, kar za nas predstavlja čisto ločen segment, na katerem gradimo svojo prepoznavnost. Na sejmu se predstavljajo vsi pomembni ponudniki koles, sistemov ali elektromotorjev in za nas predstavlja odlično mesto za iskanje novih poslovnih priložnosti. Sejem za nas predstavlja tudi priložnost za srečanje s poslovnimi partnerji, dobavitelji in tudi končnimi kupci.

Naši cilji so predvsem v pridobivanju potencialnih kontaktov za nadaljnje sodelovanje.

Na sejmu smo predstavili novosti, ki so že na trgu ali še v razvoju ter pridejo na trg v prihajajočih letih. Predstavili smo zaklenilnico E-TURE, v kateri lahko shranimo kolesa in jih polnimo, sistem za električna kolesa (vsebuje motor, baterijo in upravljalnik) ter hub pogon. Prav tako smo v sodelovanju s podjetjem Cult predstavili končni produkt, in sicer novo serijo e-kolesa eCult.

SEJEM IAA MOBILITY

Avtorica: Andreja Thaler

Letos smo se prvič predstavili tudi na sejmu IAA Mobility. Sejem mobilnosti se je med 5. in 8. septembrom odvijal v Münchnu v Nemčiji. Predstavlja najnovejše inovacije v avtomobilski industriji.

Domel se je na sejmu predstavil pod sloganom »Pravi partner za e-mobilnost«.

Ekipo, ki je bila prisotna na sejmu, opaža premik v smeri digitalizacije in AI. Vedno manj je razstavljenih mehatronskih komponent in vedno več je ekranov, optičnih senzorjev ... Na sejmu so predstavljali le še električne avtomobile. Prav tako je bilo opaziti vedno večje število električnih avtomobilov azijskih znamk.

KAKOVOSTNE

servisne aktivnosti so pomembna poprodajna storitev

Andreja Thaler

12. in 13. septembra 2023 je v Poslovni enoti LABS potekalo izobraževanje servisnih inženirjev.

Zavedamo se, da servis predstavlja izredno pomembno poprodajno aktivnost. Zato smo za naše partnerje že drugič pripravili izobraževalni trening. Prvič smo ga organizirali leta 2019.

Letos se je treninga udeležilo 9 servisnih inženirjev iz Italije, Estonije, Bosne in Hercegovine ter Združenih arabskih emiratov. Njihov cilj je bil, da spoznajo celoten prodajni program laboratorijske opreme DOMEL in se dodatno izobrazijo za popravila in vzdrževanje.

Serviserji so poleg dragocenega znanja s strani naših strokovnjakov prejeli tudi vso pomembnejšo dokumentacijo. Tovrstna srečanja in izobraževanja so za nas pomembna predvsem zaradi izmenjave neprecenljivih izkušenj in širjenja zavesti o naši laboratorijski opremi z osebami, ki so v direktnem kontaktu s »končnimi« strankami (kupci) na terenu.

Udeleženci servisnega treninga v PE LABS in Jernej Burger (prodaja LABS)

STE ŽE KORISTILI svoje zavarovanje PRVA zdravje?

Frank Gregorčič
PRVA Osebná
zavarovalnica, d. d.

Ker sta zdravje in finančna varnost zaposlenih v podjetju DOMEL pomembni vrednoti, ima večji del zaposlenih že urejeno dodatno zdravstveno zavarovanje PRVA Zdravje.

V obdobju, ko v slovenskem javnem zdravstvenem sistemu prihaja ne le do dolgih čakalnih dob, temveč do težje dostopnosti osebnih zdravnikov ter celo nedostopnosti določenih zdravstvenih storitev, kar številnim pacientom in njihovim družinam povzroča

nezaželeni dodatni stres in stiske, vam vaš delodajalec omogoča dostop do kakovostnih zdravstvenih storitev v največ 10 delovnih dneh.

V primeru novonastale bolezni ali poškodbe imate zaposleni v Domelu v okviru zavarovanja zagotovljen

hitro dostop do specialističnih pregledov, operativnih posegov in rehabilitacij znotraj široke mreže zasebnih izvajalcev, ki združuje več kot 80 zdravstvenih ustanov in več kot 310 uveljavljenih zdravstvenih strokovnjakov. V okviru zavarovanja imate zagotovljeno tudi drugo zdravniško mnenje na vašo postavljeno diagnozo s strani priznanih strokovnjakov v tujini ter povračilo za plačana zdravila, ki vam jih je z belim receptom predpisal zdravnik specialist v vrednosti 250 EUR letno. Zavarovanje PRVA Zdravje vsem zavarovancem omogoča, da 24/7, katerikoli dan v letu, lahko pridobite tudi brezplačni telefonski nasvet zdravnika družinske medicine.

Zaradi hitrega dostopa do zdravnika specialista, s tem hitrejša diagnoza in zato hitrega postopka zdravljenja, je možnost hitrejša in popolna ozdravitve. Krajša bolniška odsotnost nenazadnje pomeni nižji izpad dohodka in hitrejšo vrnitev v normalno življenje.

Zaposleni v skupini DOMEL ste od začetka leta 2022 do septembra 2023 prek PRVA Zdravje koristili že več kot 450 zdravstvenih storitev. Vaš skupni indeks zadovoljstva trenutno znaša 91 %. Ker si skupaj z vašim delodajalcem želimo, da bi v prihodnje še bolj izpolnjevali vašo pričakovanja, vam v nadaljevanju znova podajamo nekaj pomembnih informacij za čim bolj enostavno koriščenje naših zdravstvenih storitev.

Vključili ste se v zavarovanje PRVA Zdravje, kako koristite naše zdravstvene storitve?

Po uspešno opravljenem postopku vključitve ste boste po pošti s strani PRVE Osebne zavarovalnice prejeli:

- potrdilo o vključitvi v zavarovanje oziroma listino o sklenjeni zavarovalni pogodbi in
- osebno zdravstveno kartico PRVA Zdravje, na kateri bodo zavedeni vaši osebni podatki ter PIN-število, s pomočjo katere se ob klicu na točko PRVA Zdravje identificirate, da ste naš zavarovanec in je vaš klic avtomatično preusmerjen svetovalcu, s katerim boste uredili glede termina zdravstvene storitve.

S pomočjo kartice PRVA Zdravje zavarovanci lahko 24/7, vse dni v letu, dostopate do centra za pomoč uporabnikom storitev PRVA Zdravje, dostopnega na 01 777 57 75.

Na koriščenje zdravstvenih storitev se lahko prijavite tudi preko www.prva.si, na zavihku: **Koriščenje storitev PRVA Zdravje.**

Ostali pomembni napotki:

V primeru zdravstvenih težav, za katere je vaš osebni zdravnik ocenil, da za postavitev diagnoze potrebujete obravnavo zdravnika specialista in vam je zato izdal napotnico, boste kot zavarovanec PRVA Zdravje lahko prišli do obravnave specialista najkasneje v roku 10 dni. Zato pokličete na 01 777 57 75 in naši prijazni in strokovno usposobljeni svetovalci vam bodo uredili termin pri predpisanem specialistu najkasneje v roku največ 10 delovnih dni.

V zadnjem obdobju smo prejeli nekaj vaših vprašanj v zvezi s pridobivanjem redne napotnice osebnega zdravnika oziroma vprašanje v zvezi domnevno zdravnikovega nenaklonjenega mnenja do dodatnega zdravstvenega zavarovanja.

V naši mreži izvajalcev imamo vrhunsko priznane specialiste, ki imajo licenco in dovoljenje za delo s strani ministrstva za zdravje. Njihovi izdani izvidi so strokovni in enakovredni tem iz javne zdravstvene mreže in so podlaga za nadaljnje zdravljenje.

Podlaga za nadaljnje zdravljenje je opisana v izvidu, mnenju specialista, kjer vam bo opredelil, kakšno je nadaljnje zdravljenje/diagnostika/operativni poseg/rehabilitacija.

Na podlagi tega mnenja bo vaš osebni zdravnik lahko ocenil potrebo po dodatni diagnostiki ali zdravljenju. In v tem primeru boste na osnovi njegovih napotil do potrebnih diagnostičnih postopkov, operacije ali rehabilitacije v okviru dodatnega zdravstvenega zavarovanja PRVA Zdravje zopet lahko prišli hitro, brez čakanja.

V primeru morebitnih težav na zdravstvenem področju se lahko za vse uradne informacije obrnete tudi na zastopnika pacientovih pravic, ki je na naslovu Nacionalnega inštituta za javno zdravje, območne enote Kranj,

Gospodsvetska ulica 12, 4000 Kranj
Avgust Rebič,
E: avgust.rebic@nijz.si, T: 04 201 71 09.

Še niste vključeni v zavarovanje PRVA Zdravje, pa si to želite? **Izpolnite pristopno izjavo!**

Pri vključitvi je možnost izbire med A in B ponudbo, pri čemer premijo za ponudbo A v celoti krije delodajalec, za premijo B pa zaposleni doplača 2,5 EUR z odtegljajem od plače.

Za vključitev v dodatno zdravstveno zavarovanje PRVA Zdravje:

- enostavno izpolnite spletno pristopno izjavo, do katere dostopate prek QR kod:

Domel, d.o.o.	Domel Holding, d.o.o.	Domel IP, d.o.o.	Nela, d.o.o.

- druga možnost za vključitev je s fizično ali elektronsko izpolnjeno pristopno izjavo.

Zavarovanje je veljavno s 1. v naslednjem mesecu, če zavarovalnica do 25. v mesecu prejme popolno izpolnjeno in podpisano pristopno izjavo.

Pod enakimi pogoji in na enak način kot VI, se lahko v PRVA Zdravje vključijo vaši ožji družinski člani (partner in otroci, ki so dopolnili 15 let). Znesek mesečne premije za zavarovanje družinskih članov plačujete sami z odtegljajem pri plači.

DODELITEV

službenih mejlov vsem zaposlenim

Martina Razingar

Do konca letošnjega leta bomo v podjetjih v Skupini Domel dodelili službeno elektronsko pošto vsem zaposlenim. Sodelavci, zaposleni v režiji, službeno elektronsko pošto uporabljajo dnevno, bo pa to nova zadeva za vse sodelavce v proizvodnji.

Z dodelitvijo službene elektronske pošte vsem sodelavcem bi radi predvsem omogočili reden pretok informacij do vseh zaposlenih. Digitalizacija je v polnem teku in tudi v Domelu se trudimo, da temu temu kar se da sledimo.

Vsi zaposleni, ki službene elektronske pošte še nimate, boste s strani vodij dobili elektronski naslov, ki vam bo dodeljen, skupaj s prvim geslom za vstop in aktivacijo maila ter seveda navodili za dostop do elektronske pošte. Sodelavci v informatiki bodo elektronske naslove kreirali in aktivirali ter jih pripravili za uporabo.

Na lokacijah v proizvodnji bo do konca letošnjega leta nameščenih več računalnikov, preko katerih boste lahko dostopali do službenega elektronskega naslova, dostop pa bo omogočen tudi preko mobilnih telefonov, če se boste za to odločili.

Na službenih računalnikih, nameščenih po proizvodnji, boste lahko dostopali tudi do oglasne deske in aplikacij podjetja, kjer boste našli veliko koristnih informacij.

Ključna novost v povezavi s službenimi elektronskimi naslovi je ta, da boste plačilne liste in evidence prisotnosti mesečno dobivali na elektronski naslov in ne več v fizični obliki.

Ta del digitalizacije je bil predviden že ob prenovi sistemizacije in smo to predvideli že v pogodbah o zaposlitvi, ki smo jih podpisovali ob prenovi sistemizacije (veljavne od 1. 1. 2022 dalje).

Določilo iz pogodbe o zaposlitvi:

»Če je s strani delodajalca zaposlenemu dodeljen službeni elektronski naslov, zaposleni soglaša, da se

mu pošta, ki mu jo bo poslal delodajalec, pošilja preko njemu osebno dodeljenega naslova elektronske pošte, hkrati pa se zavezuje pošto prejeto na ta elektronski naslov redno brati.«

Kaj so prednosti ko elektronski naslov dodeli podjetje?

- Enostavno in enotno komuniciranje z vsemi zaposlenimi
  - pošiljanje obvestil med vodjem in zaposlenimi (tako za namen odsotnosti, napovedi dopustov,
  - morebitna obvestila, nove pogodbe ipd.)
- Elektronsko vročanje
  - plačilnih list
  - odločb za letni dopust
  - odločbe za čakanje na delo
  - razporeditev in začasna prerazporeditev delovnega časa
  - odreditve o začasnem opravljanju drugega dela
  - vabil na zagovore, disciplinskih sklepov
  - drugih aktualnih dokumentov ...
- Enotna baza in ažurno spremljanje sprememb osebnih podatkov
- Zaposleni informacije in obvestila dobi hitro in v osnovni obliki, njegova dolžnost je le, da elektronski naslov redno spremlja.
- Zmanjšamo papirno poslovanje, ni več pošiljanja po običajni pošti.

V bodoče bo zagotovo sledila nadgradnja, digitalizacija procesov in v tej luči smo prepričani, da je dodelitev elektronskih službenih mailov prvi korak k temu.

Osebna Varovalna Oprema

KAJ JE OVO?

Uporablja se mnogo izrazov, v stroki pa uporabljamo izraz osebna varovalna oprema, krajše OVO. V splošnem velja, da je OVO-oprema, ki je načrtovana tako, da jo oseba lahko nosi ali drži zaradi varovanja pred eno ali več nevarnostmi - pa naj bo to v službi, doma ali med prostočasnimi aktivnostmi.

PRAVICA IN DOLŽNOST

Delodajalčeva obveznost je zagotavljanje OVO, ki je hkrati pravica in dolžnost delavca. Delavec mora po že načelu obveznosti delo opravljati s tolikšno pazljivostjo, da s tem varuje svoje življenje in življenje in zdravje drugih oseb. Tudi OVO mora uporabljati skladno z njihovim namenom in navodili delodajalca, pazljivo ravnati z njo in skrbeti, da je v brezhibnem stanju. Odnos delavca do varnega in zdravega dela mora biti ustrezen ter zavest, da je treba spoštovati in izvajati navedene ukrepe, tako v lastnem, kot v interesu družbe.

ZAKAJ OVO

V delovnih procesih lahko nastopajo določene nevarnosti (tveganja), ki različno vplivajo na varnost in zdravje pri delu zaposlenih.

Tveganja so obvladljiva z ukrepi, ki jih je delodajalec sprejel. En izmed ukrepov je zagotavljanje OVO.

Delavec jo mora uporabljati pri delih, pri katerih se ni mogoče popolnoma izogniti tveganjem tj. v primerih, ko ni mogoče v zadostni meri omejiti oziroma preprečiti tveganj s tehničnimi sredstvi, ukrepi kolektivnega varstva ali z ustrežno organizacijo dela.

ZAHTEVJE ZA PROIZVAJALCA

OVO mora biti izdelana po predpisanih EN-standardih (izjava o skladnosti, CE), namensko in mora varovati pred pričakovanimi tveganji, glede na delovne naloge, tako da varuje izpostavljene dele telesa.

VRSTE, TIPI, PREDPISI

OVO je prilagojena delom telesa, je različnih kategorij zaščite, dodelitev v uporabo pa je kolektivna (namenjena več izpostavljenim delavcem npr. čelada, varilska očala, ...) ali individualna (za vsakega delavca posebej npr. čepi za zaščito pred hrupom, ...). Če ima določen rok trajanja uporabe s pričakovano zaščito, ki ga predvidi njen proizvajalec, mora delodajalec ta rok upoštevati. Trajanje ustrezne zaščite je odvisno od namenske in pravilne uporabe (upoštevati navodila proizvajalca) in glede na iztrošenost ter obrabo se rok dodelitve oziroma zamenjave OVO spremeni (skrajša). Dodelitev in rok zamenjave OVO sta določena v prilogah internega predpisa OP63, in sicer PR188, "Normativ osebne varovalne opreme" ter PR189, "Roki za izdajo zaščitne opreme".

VARNOSTNI ZNAKI – OBVEZNA UPORABA:

zaščite za sluh	zaščite oči	delovne obutve	zaščite rok	odsevna telovnika
hrup - poškodba sluha npr. delovanje strojev	tujek, delec, udarec v oko npr. izpihovanje z zrakom brizg tekočine, udarec	poškodba prstov, noge npr. udarec ob, padeč predmeta zdrs, trk s trans.	poškodba prstov rok npr. ureznina, stik z vročim, mrzlim, ostrim, predmetom ali kemikalijo	telesne poškodbe nalet trans. sredstva

UPORABA OVO v DOMELU

Vsi vodje proizvodnih oddelkov so dolžni naročiti osebno varovalno opremo glede na Normative osebne varovalne opreme, Pr.:188, in poslati naročilo odgovorni osebi v skladišče. Posamezno OVO delavci sami vzamejo iz nameščenih avtomatov. **Posebnost:** Obiskovalci in zunanji izvajalci so dolžni uporabljati OVO skladno z navodili za obiskovalce in poslovne partnerje – pri gibanju po transportnih poteh upoštevati vse prometne in opozorilne znake ter uporabljati OVO, ki je določena za posamezno lokacijo, v spremstvu naročnika.

PO ŠTIRIH LETIH

ponovno v Sloveniji

Boštjan Demšar

Eden izmed naših dobaviteljev se je po 4 letih odpravil pogledat svojo nepremičnino v Los Angeles. Ko se po poletju srečava, oba z novimi vtisi, in se pred resnim pogovorom o cenah materialov pogovarjava, me zanima, kako je kaj v ZDA in če se je kaj spremenilo v tem času. Pričakoval sem, da bo začel naštevati, kaj vse je drugače, mogoče boljše, še prej bi verjel, da slabše, pa v smehu pravi: »Nič se ni spremenilo. Tisto cesto, ki so jo gradili pred desetimi leti, še vedno gradijo.«

V Sloveniji na srečo ni tako. Dobil sem občutek, da se je veliko pramaknilo na bolje. Že ko sem stopil v letališko stavbo, sem opazil, da je vse novo. Očitno so zgradili drugi terminal ali obstoječega povečali, medtem ko nas ni bilo. Prav dobro izgleda. Že naslednje jutro po prihodu sem bil takoj zjutraj v Domelu in opazil precej pozitivnih novosti. Vsak se ne more več sprehajati, kjer se mu zahoče. Za vsaka pomembnejša vrata obstaja kodiran ključ. »Končno,« sem komentiral. Saj smo podoben sistem imeli na Telekomu Slovenije že pred 27 leti, ko sem tam v IT-oddelku opravljal delo preko študentskega servisa. Zelo veliko presenečenje ali navdušenje je predstavljala nova stavba Na plavžu in še posebej laboratorijska soba, ki sem jo hotel imeti sam pred osmimi leti, pa ni uspelo. Popolnoma napolnjeno drugo nadstropje v Retečah predstavlja neverjetne priložnosti. BRAVO EKIPA, RES HUDO! Seveda, tudi nova garažna hiša pritegne pogled. Neverjetno, kaj se v podjetju lahko vse naredi. V bistvu vam lahko le čestitam za vse, kar vse ste zgradili in dosegli v tem času. Ne vem, če se sami tega sploh zavedate.

V Železnikih me je spravil v veselje še jez na Jese novcu, ki je končno tak, kot mora biti, in spominja na tistega izpred let, ko smo mulci skalali z jezu na glavo v Soro. Potiho sem pričakoval, da je na Češnjici pred pošto že rondo, a očitno ni več Štrajnarja, da bi ga v pol ure narisal. Naredili smo tudi dvosmerno cesto pri plavalnem bazenu, ki je sicer praktična, varnosti otrok v prometu pa ne izboljšuje. Zanimivo, da se podjetje lahko tako premakne naprej, medtem ko država kar ceplja. Da ne boste narobe razumeli, tudi naša država je super, v primerjavi z marsikatero.

Pravic, ki jih imamo državljani v Sloveniji in so nam samoumevne, marsikje ni. Tudi socialne razlike so med prebivalstvom v Sloveniji ene izmed najmanjših. Nekateri boste zagotovo rekli, da je s polnim trebuhom in pri koritu to lahko govoriti. In prav imate. A ni bilo vedno tako. Zato poznam tudi stiske tistih, ki se prebijajo iz meseca v mesec in bi si želeli, da takih situacij sploh ne bi bilo. Domel je kljub vsemu lahko vsem za zgled.

Dovolim si omeniti en primer dobre prakse s Kitajske, ki je povezan s prometom. Da pridemo do željene destinacije, je kar precejkrat potrebno narediti U-zavoj, se pravi obrniti se za 180° in se peljati recimo 100 metrov v nasprotni smeri. Ceste so tu široke in v veliko primerih so med nasprotnimi pasovi ograje ali zelenice. Mnoge take U-zavoje so iz levega pasu premaknili na srednji pas, tako da lahko tudi s tovornjakom brez posebnih popravkov zapelješ v nasprotno smer. Temu bi rekel, da je rešitev za "čas posla", samo malo volje je treba, porisati cestišče ter zamenjati dve tabli za razvrščanje prometa. In če se da na Kitajskem, zakaj se ne bi to dalo v Železnikih. Včasih se res vprašam, ali mora res biti prej nesreča, preden se v državi naredi rondo.

Ko prideš iz Kitajske v Slovenijo, si je težko predstavljati, da se določenih enostavnih reči v Sloveniji enostavno ne da premakniti z mrtve točke. To je en lep primer, kako človek spremeni pogled, ko zamenja določeno okolje. Ko si doma, sprememb, ki se ne dogodijo, kar ne opazimo, po vrhu pa ne opazimo tudi tistih sprememb, ki pa so bile kljub vsemu dobre. Mogoče sem pravi, da vam pišem o dobrih in manj dobrih zadevah.

Ker sem v tujini, mi predvsem veliko pomenijo uspehi naših športnikov. Eden najbolj priljubljenih športnikov je kolesar Matej, kateremu zares kapo dol ob zares izjemni zmagi na Touru, še posebej pa za njegov intervju. Da je bil sposoben povedati resnico pred kamerami, je zares vrlina, ki je ne premore vsak. Kot da bi mi nekaj govorilo vnaprej, sem se za name- ne »SLOVENIJA FIRST« slikal pri Mohoričevi majici, ki je poleg predsednikove pisarne v našem podjetju. SUPER!!! Jaz bi rekel, kar hip hip hura!

Verjemite, res sem bil vesel povratka, še posebej zato, ker sem se v domovino in Domel lahko vrnil z dvignjeno glavo. Podjetje na Kitajskem smo z ekipo dobro prepeljali čez zahtevno obdobje, a kot kaže, se zahtevnost obdobja le povišuje, nikoli ne postane lahko in stalno je treba gledati naprej, se nadgrajevati in izpopolnjevati. Tudi mi v Suzhou imamo še nekaj priložnosti za izboljšave, predvsem si pa želimo še kakšnega novega projekta, da čim prej zapolnimo proizvodne prostore, ki so se z ukinitvijo Domusa sprostile.

Ob povratku je bil tako moj glavni namen pogledati ljudem v oči, predstaviti naš napredek in se vprašati, kaj bo naš naslednji korak. Kje lahko mi v Suzhou prispevamo k dodani vrednosti Domelove skupine? S tem vprašanjem se kar redno ukvarjam in imam občutek, da se počasi odpirajo ideje in priložnosti. Zato bi se rad zahvalil vsem vodjem, ki ste me sprejeli odprtih rok, si vzeli čas ter z mano podelili svoje izkušnje in tudi morebitne prihodnje priložnosti. Naša ekipa v Suzhou je zavzeta in pripravljena sprejeti dodatne izzive.

Poleg tega sem bil navdušen nad sprejemom prijateljev, čisto naravo, modrim nebom, mrzlo pitno vodo iz pipe, hribi, umirjenim prometom (čeprav »norcev« na Bukovškem polju ne manjka), razgiba-

Dobra večerja, dobra veselica. Foto: Andrej Tarfila

Le kaj mi bo napisal. Foto: Andrej Tarfila

nim življenjem v centru Ljubljane ... V poseben užitek mi je bil že kar prvi dan, Čipkarski dan, kjer smo bili z družino že nekaj ur po prihodu, pa zabava z Orleki v kulturnem domu, krstni obred za našega sina, ki je sploh prvič stopil na domača tla in jih takoj vzljubil. Verjamem, da smo s svojim prihodom mnogim polepšali del poletja in da smo skupaj doživeli nekaj nepozabnih dogodkov, ki nam bodo vsem ostali dolgo v spominu. Da se tako obdobje le ne bi ponovilo.

Po vrnitvi nazaj na Kitajsko so me čakali kar zanimivi in intenzivni dnevi, tako da sem se z utrujenostjo boril kar dober teden. V Sloveniji sem se zredil za dobre tri kilograme, ki sem jih nekaj dni kar dobro čutil in na srečo tudi hitro saniral. V podjetju smo najprej zaključili mesec inovativnosti. Zelo uspešna akcija, ki ste jo prepoznali tudi v Domelu, je bila kar se da odmevna. Predlogov je bilo več kot pred letom dni in skoraj 4-krat več kot je zaposlenih. Poleg tega je petdeseti rojstni dan praznoval še naš drugi član ekipe Andrej. Za njega smo pripravili skromno prese- nečenje, ki smo ga bili vsi zelo veseli.

YOYO z glavno nagrado

Andreju za Abrahama

hong Qiu Kuai Le

Naša ekipa se je v zadnjem letu kar precej zmanjšala. Delamo namreč le v eni izmeni. Dobra stvar tega pa je, da smo izdelali prav toliko motorjev, kot smo jih prej v dveh izmenah. Tako se v prihodnjih dneh veselimo Mid Autumn Festivala, kateremu ne znam nadeti slovenskega imena.

O prazniku vam to pot ne bi pisal, bi vam pa skupaj z ekipo zaželel vse dobro v prihodnjem obdobju.

ŽELEZNODOBNO ŽELEZARSTVO

Janez Rihtaršič

Nedavni dogodki nas opozarjajo, da surovine in izdelki, ki jih dnevno uporabljamo, niso same po sebi umevne. Ena od bolj uporabljenih surovin, ki je omogočila vzpon človeštva, je zagotovo železo oz. jeklo.

To, da je srednjeveško železarstvo (1354-1902) dalo ime kraju, kjer je sedež našega podjetja, smo zagotovo vsi že slišali, da pa je umetnost pridobivanja te tako uporabne kovine na naših tleh potekala že pred več ko 2.500 leti, pa ve že manj ljudi. Prvi je o tej domnevi pisal že zdravnik in naravoslovec Baltazar Hacquet (1739-1815), dokončno pa sta to s pošiljanjem arheoloških artefaktov v radiokarbonsko analizo potrdila brata Franci in Andrej Bogataj, ki je dotično najdbo datirala v obdobje med 760 do 410

pr. n. št. Velike količine ostankov taljenja na severozahodnem pobočju hriba Štalce nad Železniki daje slutiti, da je železnodobna naselbina obstajala dlje časa, saj naj bi z železom bogate ostanke taljenja ponovno uporabljali sredi 19. stoletja pri taljenju v učinkovitejšem plavžu.

Člani Muzejskega društva Železniki smo se leta 2016 odločili poustvariti postopke železnodobnega taljenja, pri čemer so izhodišče predstavljale predvsem najdbe različnih vrst žilindre in volkov. Žilindra

Replika železnodobne dvojne plavutaste sekire skovane iz »železnodobnega« železa.

je pri našem procesu ostanek staljenih sten peči in primesi rud, ki pa ob slabšem procesu lahko vsebuje tudi manjši delež železa. Volkovi so končni produkt taljenja v železnodobnih pečeh in predstavljajo nekaj kilogramov težko gmoto surovega železa, ki pa je zaradi poroznosti in vključkov nečistoč krhka in neuporabna za kovanje končnih izdelkov. Takšno surovo železo je potem potrebno še večkrat segreti na kovaških ognjiščih in prekovati, da iztisnemo nečistoče in postane kompaktno kovno železo.

Predstavitve procesa obiskovalcem od rude do izdelka po železnodobnih postopkih (foto: Simon B.)

Na predstavitvah, kot je letos potekala v soboto, 19. 8. 2023 na Soriški planini, skušamo to aktivnost železarskih mojstrov iz davnine predstaviti širši javnosti, poleg tega pa vedno izvedemo kakšen eksperiment, s katerim testiramo predpostavke o samem procesu, ki so ga nekoč uporabljali.

Na podlagi železnodobnih najdb in eksperimentov smo tako določili dimenzije peči, ki ima ob vznožju notranji premer 25 cm in višino 80 cm. Peč izdelamo iz lokalne gline, ki ji za večjo obstojnost proti razpokam dodajamo posušeno travo. Peč nato posušimo

in segrejemo na delovno temperaturo. Nato vanjo izmenično vsipamo plast pražene ter drobljene rude in plast oglja. V sami peči dosežemo najvišje temperature do 1400 °C, in sicer v območju na mestu vpiha zraka v peč. To je še vedno nižja temperatura od tališča čistega železa, zato se le-to ne stali, pač pa se drobna zrna železa sprijemljejo v gmoto imenovano volk. Za vpihovanje zraka so zelo verjetno uporabljali mehove. Ker taljenje traja okoli 5 ur, za kar potrebujemo zelo vztrajne upravljalce mehov, namesto mehov uporabljamo Domelova EC-puhala. Za eno taljenje potrebujemo cca. 30 kg rude imenovane bobovec, ki jo še danes najdemo predvsem na pobočjih Jelovice. Po praženju in drobljenju ostane cca. 20 kg rude, iz katere dobimo cca. 5 kg težkega volka. Prav tako iz lokalnih gozdov prihaja oglje, ki ga tudi zdrobimo na cca.3 cm velike kose. Za eno taljenje ga porabimo cca. 40 kg, nekaj pa ga gre v izmet kot prah in pa za samo segrevanje peči pred začetkom taljenja.

Opazovanje dogajanja v peči, ki ima na zunanjem obodu skulpturo kuščarja, da varuje peč pred »zli duhovi neuspeha«. (foto: Janez R.)

Ob zaključku taljenja peč »odpremo« in z dolgimi kleščami izvlečemo volka. Po izvleku volka iz peči ga takoj kujemo, da odletijo slabo sprejeti kosi in nečistoče.

Iztek žindre pri podiranju peči

Zelo verjetno so ga včasih tudi takoj razsekali na manjše kose, da jih je bilo kasneje lažje ponovno segreti na kovaških ognjiščih ter kovati v kovno železo. Če smo pri pridobivanju volkov »recepturo« že dokaj dobro izpopolnili in daje podobne rezultate, kot so najdbe, pa nam izziv še vedno predstavlja proces izdelave kakovostnega kovnega železa.

Volk - končni izdelek železnodobnega taljenja. (foto: Simon B.)

Izvlék volka iz vznožja peči. (foto: Simon B.)

Poleg eksperimentalne arheologije ostajajo še neodgovorjena vprašanja o izvoru ter vsakodnevem življenju teh naših podjetnih predhodnikov iz davnine, kot tudi kdaj in zakaj so zapustili naselbino Štalca. Zato vse, ki bi jih zanimalo tovrstno raziskovanje preteklosti, vabimo, da se nam pridružijo v Muzejskem društvu Železniki.

Kovanje volka na lesenem tnalu, s katerim odstranimo nesprejete kose in žindro. (foto: Simon B.)

Člani ekipe Loškega fužinarskega ceha in ekipe Štalca iz Muzejskega društva Železniki na Soriški planini, 19. 8. 2023.

Za podporo pri izvedbi železnodobnega taljenja se zahvaljujemo podjetju Hotelu Lajnar, Rotary klubu Škofja Loka in Domel.

POMOČ V POPLAVAH

in pri odpravi posledic le teh

Ana Jelenc

Veliko smo se pogovarjali, se pogovarjamo in se še bomo pogovarjali o poplavih, ki so v začetku avgusta prizadele Slovenijo. Tisti, ki običajno prvi pridejo na pomoč in zadnji odidejo, so gasilci. Tudi v Domelu imamo veliko prostovoljnih gasilcev, ki so pomagali v raznih akcijah, ki so bile organizirane na prizadetih območjih. Jaz sem se o njih in o poteku pomoči med poplavami in po njih pogovarjala z gasilskim poveljnikom Občine Železniki, Matjažem Podrekarjem.

Koliko društev iz Občine Železniki je bilo udeleženi pri odpravljanju posledic?

Pri odpravljanju posledic poplav so sodelovala vsa društva Gasilskega poveljstva Občine Železniki. Na dan poplav, 4. avgusta, in še kakšen dan kasneje smo seveda namenili sanaciji po poplavih v domači občini. Odstranjevali smo predvsem razne naplavine iz raznih cest, čistili zamašene propuste, s PVC-folijami smo pokrivali razne usade, črpali vodo iz posameznih objektov. Največ dela na področju črpanja so imeli člani PGD Selca v PŠ Selca, saj je prišlo do izklopa elektrike in posledično črpalke, ki so vgrajene v šoli, zato niso delovale. Zaliti so bili kletni prostori.

Ali je bilo kaj klicev že med poplavami, kje in koliko prostovoljcev je sodelovalo, kaj se je delalo med poplavami?

Jaz osebno sem imel prvi klic ob 3.15, če lahko naše poveljstvo pride na pomoč v Žiri, ki so del naše Gasilske zveze Škofja Loka, a glede na situacijo in količino padavin sem se odločil, da raje ostanemo doma v pripravljenosti, saj je tudi tukaj močno deževalo. Po 5.00 pa je bilo že kar precej klicev z obvestili o raznih neprevoznih cestah, zalitih dovozih, manjših usadih po celi dolini. Na ta dan so imeli največ dela gasilci PGD Železniki, PGD Selca, PGD Davča in PGD Zali Log. Intervenirali so predvsem zaradi nanosov blata, proda, vejevja na ceste, odpiranja zasutih ali neprevoznih cest. V kolikor je bilo to varno in izvedljivo, so pokrili usade in uredili odvodnjavanje vode od usadov. Preventivno smo napolnili tudi 1000 protipoplavnih vreč, pri čemer so sodelovali tudi člani PGD Rudno, PGD Selca, PGD Železniki in

krajani Selca ter tudi prebivalci okoliških vasi. Vsem še enkrat hvala.

Kdaj ste bili potem klicani po poplavih, po kakšnem postopku, koliko je bilo udeleženih, kaj in kje ste delali, kakšen vtis je to pustilo pri vas ...?

Na dan poplav je bil že zjutraj 4. 8. ob 6.25 aktiviran državni načrt zaščite in reševanja ob poplavih, kar je pomenilo, da je prizadeto večje območje. Že dopoldan se je izkazalo, da gre za skoraj tretjino Slovenije. Da je res šlo za katastrofo, pove podatek, da je bil načrt preklican šele 31. 8. ob 6.25. Takrat so se šele zaključile zadnje intervencije v določenih regijah. Temu pa seveda sledi dolgotrajna sanacija domov, infrastrukture, podjetij, kmetijskih zemljišč.

Kot sem že omenil, smo najprej intervenirali v domači občini, šele potem smo ponudili pomoč drugam. Glede na to, da je bila sedaj to državna intervencija, se je pomoč organizirala preko Gasilske zveze Gorenjske, ki je izdala zaprosilo za pomoč. Če se odzoveš, najprej sporočiš, s kakšno opremo razpolagamo in koliko gasilcev lahko nudimo.

Prvo zaprosilo smo imeli v soboto zvečer za nedeljo. Na pomoč smo odšli v GPO Škofja Loka. Sode-

lovala so gasilska društva Železniki, Selca, Dražgoše in Rudno ter še nekaj krajanov. Skupaj nas je bilo čez 40. Delovno mesto je bilo naselje Pungart, ravno na sotočju Sor. Stanje je bilo katastrofalno, večina hiš ob Sori je bila zalita do prvega nadstropja. Odstranjevali smo zalite predmete (vemo, kaj vse se najde po kleteh), naplavine, mulj ... Delo je potekalo cel dan.

Drugo zaprosilo je prišlo v nedeljo 5. 8. zvečer. Pomoč je bila zaprosena za Občino Gorenja vas-Poljane. Zaprosilo je bilo predvsem za cisterno in nekaj članov. Na pomoč so odšli 3 člani PGD Davča s cisterno, 3 člani PGD Železniki s cisterno in jaz, kot občinski poveljnik. Naša naloga je bila predvsem pranje cest, dvorišč in skladiščnih prostorov.

Tretje zaprosilo je bilo 9. 8., in sicer za pomoč v Črno na Koroškem. Ponudili smo pomoč kar 42 gasilcev iz 6 različnih društev, z opremo za odpravljanje posledic poplav. Na pomoč smo se odpravili 11. 8. ob 3.00. Ob takih pomočeh izven regije se oblikuje gasilski konvoj, ki je sestavljen iz vseh sodelujočih enot na Gorenjskem. Formirali smo ga ob 4.00 v Kranju. Že ob prihodu v Črno smo videli katastrofo, ob uvedbi v delo pa so se vtisi še poslabšali. Tamkajšnji prebivalci so doživeli pravo katastrofo. Dejansko je bila vas od strani zasuta s hudourniki, cest ni bilo več, po sredini pa je tekla reka, ki je šla skozi večino hiš. Naše delo je bilo predvsem čiščenje kleti, dvorišč, lokalnih cest ... Bili smo samooskrbni, kar pomeni, da smo morali imeti hrano in pijačo s seboj. Zaključek je bil po 17.00, ko smo se že precej utrujeni počasi začeli vračati proti domu.

Četrto zaprosilo smo prejeli 22. 8., za pomoč v Mozirjih. Te pomoči so se udeležila 3 društva iz doline, sodelovalo je 21 gasilcev z opremo, Zbor je bil ob 6.00 v Kranju. Tokrat je bila naša naloga predvsem pomoč podjetjem. Čistili smo zalite hale, materiale, ki so potrebni za proizvodnjo ...

Kakšen je bil odziv ljudi, ki so bili prizadeti, in kako so vas sprejeli?

Vsi so bili zelo hvaležni za pomoč, že vidno utrujeni so nam ves čas pomagali, se trudili, da bi bilo njihovo imetje čimprej pospravljeno, očiščeno ali pa pač, kar

je bilo uničenega, odpeljano na zbirne centre. Vsak malo daljši pogovor s prizadetimi pa je seveda pripeljal do mnogih vprašanj. Vsi so se spraševali, kdaj in kako se bo vse saniralo, kdaj bodo lahko normalno zaživel, kako bo vse to poplačano ... Nekateri imajo res žalostne zgodbe, so brez hiše, brez avtomobila, brez dokumentov, brez imetja ...

Imaš kakšen nasvet za obvarovanje domov pred poplavami?

Veliko lahko naredimo preventivno. Vsak okoli svoje hiše z rednim vzdrževanjem odtokov, kanalet in bližnje okolice lahko veliko naredi. Sebi in sosedom s tem precej omili posledice takšnih dogodkov. Obvezno je tudi čiščenje vodotokov, tu predvsem mislim

na kakšno vejevje ali kaj podobnega, kar lahko sami očistimo. V kolikor pa vidimo, da je nek potok močno oviran zaradi kakšnega manjšega skalnega podora, korenine ali usada, da je zabasan kakšen propust pod cesto ali ob njej, takrat pa obvestimo predstavnika lokalne skupnosti, da se zadeva čimprej uredi.

Ne pozabimo, voda ima lahko uničujoče posledice! Na pomoč!

SRBIJA – ODŽACI

Avtorica: Bernarda Šolar

Za mano je pet mesecev dela v Srbiji. Če bi morala te mesece opisati v enem stavku, bi se glasil takole: »Izredno prijazni, dobri in pridni ljudje.«

Za začetek smo organizirali delovne sobote, da smo pospravili okolico, posadili cvetje in narisali oznake na parkirišču. Lepo je bilo videti, kako se je z vsako delovno akcijo spreminjala okolica podjetja.

Vmes smo reševali težave s strojno opremo, iskali strokovni kader, začeli postavljali in spoznavati sistem. Uvedli smo jutranje sestanke, na katerih so bili prisotni predstavniki iz vseh potrebnih oddelkov. Uvedli smo mesečne sestanke z asistenti tehnike in pa redne zборе zaposlenih.

V mesecu maju je direktor Goran Čučak predstavil podjetje Domel Motors na srednji tehnični šoli v Odžacih. V preteklem letu smo prvič sprejeli dijake na prakso. Jeseni se bomo vključili v dualni sistem izobraževanja.

V mesecu juniju smo organizirali prvi piknik za naše zaposlene, ki je potekal v prijetnem okolju Bager

bara v Ratkovem. Za udeležence smo pripravili tudi tekmovanja v igrah, kot so vlečenje vrvi, skakanje v žaklju ... Povabili smo tudi sodelavce iz Slovenije. Ob dobri hrani in pijači nas je zabaval Signal bend. Ob zaključku piknika smo se vsi strinjali, da je druženje potrebno čimprej ponoviti. Tisti najbolj vztrajni so se kasneje udeležili še koncerta znane Yu grupe iz Beograda.

V mesecu juliju je podjetje sodelovalo na tekmovanju v pripravi paprikaša. Druženje je bilo prijetno, predvsem pa smo ga izkoristili za predstavitev podjetja.

Veliko smo delali predvsem na dvigu produktivnosti na liniji 482, opravili interni R&R, s tem pa so bili izpolnjeni vsi pogoji za določitev obiska s strani Versunija, ki bo v sredini septembra.

V zadnjih mesecih je bil narejen velik korak, za kar pa so zaslužni prav vsi v Odžacih – »hvala vam puno na pomoči i podršci«.

Na koncu bi se rada zahvalila mojemu mentorju Robiju Mescu za vso pomoč in podporo. Ne smem pa pozabiti še vseh ostalih sodelavcev iz Slovenije – od vzdrževalcev, tehnologov in predstavnikov ostalih služb, ki nam stojijo ob strani.

KRATKO – VENDAR SLADKO

Avtor: Nejc Bernik

Podaljšan vikend? Čas za obisk hrvaške, slovenske obale? Morda do Bohinjskega jezera, bližnjih gora? Pa da ne bo vedno isto, kaj če obiščemo nekaj novega, neznanega, vendar še vedno prečudovitega? Ker Slovenci radi potujemo južneje kot severneje, smo se s punco in družino odločili, da gremo skupaj za lep septembrski vikend za spremembo severneje od nas.

Odločitev je padla in podali smo se na obisk severne Tirolske in južne Bavarske. Dve deželi, dve državi, milijon odprtih možnosti.

Na pot smo se opravili v petek zjutraj, spili kavo na »ta zeleni« bencinski črpalki v Škofji Loki, uskladili želez, naredili načrt, kupili avstrijsko vinjeto in

se z navdušenjem odpravili novim dogodivščinam naproti.

Po približno treh urah vožnje smo prispeli do naše prve destinacije, mesta Salzburg. Odšli smo na ogled mesta, pojedli kos torte Sacher, popili kavo, uživali v ogledu Mozartove rojstne hiše in mestne trdnjave, ki stoji na hribu nad mestom. Kot vsi turisti smo tudi sami kupili (pre)veliko količino Mozartovih marcipanovih kroglic. Od tu izvirajo in spodobi se, da si kakšno privoščiš. Da omenim, iste kroglice so v slovenskih trgovinah 2-krat cenejše. Po ogledu mesta smo se zapeljali še v Redbull-ov Hangar 7. Gre za hangar, ki stoji zraven letališča v Salzburgu in vsebuje ogromno RedBull-ovih letal, formul, avtomobilov, motorjev in ostalih adrenalinskih eksponatov, ki so podirali svetovne rekorde pod RedBull-ovim sponzorstvom. Lastnik hangarja je bil namreč lani preminuli ustanovitelj RedBull-a, Dietrich Mateschitz, ki je veljal za velikega adrenalinskega navdušenca in lastnika vseh razstavljenih eksponatov. Za prvi dan smo pot zaključili in prespali v apartmaju na robu mesta Salzburg.

Naslednje jutro smo jo obrali preko nemško-avstrijske meje, mimo dveh večjih jezer Chiemsee in Plansee. Prvo se nahaja še v Nemčiji, drugo pa že v Avstriji. Ja, nemško-avstrijsko mejo se prečka še enkrat, saj je hitreje narediti krog iz Salzburga po nemški avtocesti, kot pa se voziti po odročnih lokalnih cestah v Avstriji. Meni najljubša destinacija na

poti v tem vikendu je bila most Highline 179, zgrajen leta 2014, na avstrijskem Tirolskem. Gre za enega najdaljših visečih mostov na svetu, ki s svojo dolžino dobrih 400 metrov in višino 115 metrov med seboj povezuje dve srednjeveški znamenitosti. Na eni strani mostu so ostanki srednjeveškega gradu, na drugi pa ostanki trdnjave iz istega obdobja.

Po adrenalinskem sprehodu in čudovitih razgledih smo imeli »malzeit« (malico, kosilo), saj smo odšli v bližnjo trgovino na »višek« avstrijske kulinarike. Kupili smo žemljo z mesnim sirom (Leberkäsesemmel), kar sam vedno jem, ko obiščem Avstrijo. Gre za hitro in cenovno ugodno malico.

Po malici smo se, ne boste verjeli, ponovno zapeljali v Nemčijo. Pot ni bila dolga, saj smo se od visečega mostu do tam vsega skupaj vozili 20 minut. Tako smo prispeli na Bavarsko, natančneje do gradu Neuschwanstein. Grad iz 19. stoletja se nahaja nad krajem Hohenschwangau blizu Füssna. Njegov lastnik je bil Ludwig II., za svoj čas kontroverzni bavarski kralj, ki so ga zaradi njegove domišljavosti in razsipnosti skrivnostno utopili v jezeru pod gradom.

Neuschwanstein je čudovit z arhitekturnega, gradbenega in zgodovinskega vidika. Tudi tiste, ki jih zgodovina ne pritegne, jih omenjeni grad navduši. Grad so uporabili celo ustvarjalci Disneyevih vsebin.

Po ogledu gradu smo poiskali prenočišče v eni izmed sosednjih vasic, kjer smo spali v preprostem,

vendar lepem in čistem apartmaju ob manjšem smučarskem središču.

Naslednje jutro smo se ponovno spustili na avstrijsko stran meje ter odšli na ogled mesta Innsbruck. Tam smo si »vzeli vse bolj na izi«, saj smo se sprehodili po trgovinah, si privoščili kavo in si na hitro ogledali največjo znamenitost mesta, to je zlata streha mestnega sodišča. Meni osebno ta streha ni bila nič posebnega. Všeč pa so mi bile čudovite barvne hišice ob reki Inn.

Po sproščenem dopoldnevu smo nadaljevali s še bolj sproščenim popoldnevom. Obiskali smo kraj, kjer izdelujejo kristale Swarovski. Obisk kraja se je zgodil na pobudo nežnejšega spola, saj brez obiska Swarovski Kristallwelten pot ne bi bila popolna. Pa moram priznati, da je bilo zanimivo, saj si na poseti ogledaš čudovit park, tematsko obarvan muzej in ogromno trgovino s takšnimi in drugačnimi oblikami kristalov.

Po ogledu kristalov Swarovski smo se odpravili proti domu. Med potjo smo ugotovili, da se bomo vozili mimo vasi Going, kjer snemajo Bergdoktorja (Gorskega zdravnika). Tudi to smo si šli ogledat in priznati moram, da so bile punce navdušene.

Po majhni merici gorske svežine iz ordinacije Bergdoktorja smo se nato le odpravili proti domu. Utrujeni od vloge turistov smo bili veseli, da smo

doživeli nekaj novega in smo hitro »popadali« v postelje.

Izlet priporočam vsem. Je primeren za mlade kakor tudi za starejše. Pot lahko prilagodite tako, da obiščete še kakšen kraj vmes, če pa se za pot odločite v poletnih mesecih, se lahko osvežite tudi v jezerih, ki so na poti.

POMOČ oškodovanim v poplavah

Barbara Debeljak

Ob velikih poplavah, ki so zajele Slovenijo v začetku avgusta, se je tudi v našem podjetju pokazala izjemna solidarnost. Zaposleni v podjetju Domel smo z zlomljenimi srci spremljali posledice katastrofalnih poplav, ki so prizadele sodelavce in druge naše sodržavljane. V teh težkih trenutkih smo, tako kot že mnogokrat prej, skušali pomagati in prispevati, da bi se prizadeti opomogli vsaj nekoliko hitreje.

Petnajstim zaposlenim, ki so imeli poškodovane bivalne ali pomožne prostore, je podjetje pomagalo s

pomočjo v višini od 1.750 € do 10.000 €. Poleg tega smo zbirali prostovoljne prispevke za blažitev posledic

dic poplav za naše zaposlene v okviru »skrinjice« in donatorskega računa. Zbrali smo - skrinjica 900 € in na račun Rotary 2.290 €. Sredstva smo porazdelili enakomerno vsem oškodovancem.

V sodelovanju s podjetjem Cult smo pripravili posebno prodajno akcijo, s katero smo v mesecu septembru od vsakega prodanega električnega kolesa

eCult v sklad za pomoč prizadetim v poplavih donirali znesek 800 €. Zbrani znesek smo namenili Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Skupaj smo tako omogočili, da ta organizacija nudi pomoč in upanje vsem generacijam, ki so se znašle v težkih okoliščinah.

Skupaj smo močnejši!

SINDIKALNI IZLET

Tomaž Kosem

Sobota, 16. 9. 2023

Odhod ob 6.00. Vreme bo. Idealen dan za dvodnevni izlet na morje. Vožnja po dolini je malo daljša, sproti pobiramo ljudi, v Ljubljani na Dolgem mostu poberemo še vodičko Sandro. Prijetna vožnja s kratkim postankom za sendvič in kavo se nadaljuje proti morju, v zadnjem koncu avtobusa se že sliši veselo kramljanje. Smo že na meji z republiko Hrvaško, čakanja ni več, »gužve« tudi ne, še prehitro smo na izhodiščni destinaciji, na repu hrvaške Istre, v čednem in umirjenem mestu Pula. Zgodnji čas smo izkoristili za hiter ogled mesta in največje znamenitosti, Pulske Arene.

Izjemno znan in pomemben spomenik, Pulska Arena. Zgradba, v kateri so se prirejale borbe gladiatorjev. Zgrajena je bila v I. stoletju, v obdobju vladavine cesarja Vespazijana. Gradnja je potekala hkrati z gradnjo Koloseja v Rimu. Je eliptične oblike, glavna os je dolga 130 metrov, krajša os pa 100 metrov. V sredini je raven prostor - bojišče, gledalci pa so se

deli na kamnitih stopnicah ali stali v galeriji. Zgrajena je iz domačega apnenca. Predvideva se, da je arena lahko prejela 20.000 gledalcev. V srednjem veku so areno uporabljali za viteške turnirje in sejme. Danes v areni potekajo poletne prireditve - filmski festival, razne operne predstave, konjeniški festival, koncerti ... ko lahko sprejme okoli 5.000 gledalcev.

V kletnih prostorih, ki so jih nekoč uporabljali gladiatori, je danes na ogled stalna razstava "Gojitev oljk in vinogradništvo Istre v antiki", ki so jo obogatili z rekonstrukcijami strojev za izdelavo olja in vina (mlini, preše, posode za nalaganje) ter z amforami, ki so jih uporabljali kot embalažo za prevoz olja in vina. Arena se nahaja izven mestnega obzidja stare Pule zaradi svoje velikosti in geografske ustreznosti, do samega mesta pa pelje cesta, ki so jo naredili za časa Vespazijana, po katerem je tudi dobila ime - Via Flavia - in ki tudi danes predstavlja eno glavnih mestnih prometnic.

Po ogledu nas je čakal celodnevni izlet do rta Kamenjak, vkrkali smo se na ladjo, kjer so nas pričakali 4 fantje, ki so poskrbeli, da nismo bili lačni in žejni, kot tudi za primerno vzdušje s harmoniko.

Najjužnejši rt Istre so hrvaške oblasti leta 1996 razglasile za zaščiteno posebnega pomena. To je popolnoma upravičeno, saj je rt Kamenjak območje izredno dragocenih in redkih rastlin. Rt Kamenjak je bil nekoč priljubljen predvsem med tistimi, ki so želeli zbežati »stran od civilizacije«. Imeli smo dovolj prostega časa za skok v še vedno zelo toplo morje in poležavanje na plaži. Nato smo se vrnil nazaj v Pulo, kjer smo ujeli čudovite trenutke sončnega zahoda. Prenočili smo v hotelu Pula.

Nedelja, 17. 9. 2023

Zbudili smo se v toplo jutro, ki smo ga nekateri izkoristili za kratek sprehod ob obali.

Po zajtrku smo se odpeljali do nekaj kilometrov oddaljene Fažane, kjer smo se vkrkali na trajekt za otok Brioni.

Za trenutek tam pozabiš na vse obveznosti, naglico, posel, saj ste na otočju 14 otočkov in čeri, med katerimi so največji Veliki in Mali Brion, kjer ni nobenega prometa, razen tistega s kolesi, vlakcem in električnimi vozili. Tu ni hrupa, ki nas vedno znova vrže iz tira, celo v najmanjšem mestu. Tukaj ne vla-

dajo avtomobili, razen Titovega cadillaca, zaščitnega znaka otočja, ob še nekaterih drugih simbolih - zgovornem kakaduju Kokiju, slonici Lanki, hotelu Neptun, čolnarni ter znamenitem safari parku, ki ga je ustanovil Tito leta 1978.

Ob povratku se ustavimo še enkrat v Fažani, kjer si v prijatni gostilnici ob obali privoščimo kosilo. Po kosilu pa smo si nekateri še enkrat privoščili kratek skok v morje ... nato pa nazaj v realnost z zastojo na cesti. Vrnili smo se v večernih urah.

Bilo je lepo.

Nekateri zapisi so povzeti z internetnih strani.

TRIGLAV

Gordana Cvijić

Najvišja gora, nacionalni simbol, vsak "ta prav" Slovenec naj bi vsaj enkrat stal na njegovem vrhu. Tudi meni je uspelo!

Od nekdanj sem si želela povzpeti se na najvišji vrh v Sloveniji, na Triglav. Dolgo časa smo se s prijatelji menili, da moramo izvesti ta podvig. In končno se nam je letos ta želja izpolnila.

Sodelavca Martina Eržena smo prosili, če bi hotel biti naš vodič in prevzeti organizacijo pohoda. Z veseljem je potrdil. Takoj je šel v akcijo, zavrtil telefon in se pozanimal za prenočišče. Žal je bila kočna na Kredarici že zasedena. A mi se nismo predali. Povedal nam je, da obstaja tudi druga varianta, da prešpimo v koči na Doliču, ampak da bo posledično pot precej daljša. Vsi smo bili za to, bomo že zmogli.

- ekipa: Martin Eržen, Gordana Cvijić, Daša Primožič, Matija Pfajfar, Lidija Šolar in Vika Demšar.
- Tura 1. dan: Vrata – Prag – Kredarica – Triglav – Dolič
- Tura 2. dan: Dolič – Prehodavci – Sedmera jezera – Ovčarija – Dedno polje – Planina Blato

V ponedeljek, 11. septembra, smo vstali že zelo zgodaj. Iz Železnikov smo krenili ob petih zjutraj in to kar z gasilskim kombijem. Šofer Blaž Bevk nas

je varno pripeljal v dolino Vrata, kjer smo si obuli "gozdarje", nadeli nahrbtnike ter se podali na pot.

Med potjo sem se zabavala in bila presenečena, kaj vse zmore moje telo. Še posebej zabavno je bilo plezanje. Kljub visokim temperaturam je bila pot prijetna, saj je bila dopoldan večji del v senci in rahel veter se je tudi prilagel. Ko smo se vzpenjali proti vrhu, se je svet okoli nas stalno spreminjal. Najprej so nas obdajali bukovi gozdovi, ki so jih hitro zamenjali smrekovi, in nato le še skalne razpoke in melišča.

Po sedmih urah smo končno prispeli do Kredarice.

Po krajšem počitku smo si nadeli nahrbtnike, samovarovalne komplete in čelade in se vsi odpravili proti Triglavu. Že po nekaj minutah se je začelo plezanje. V pomoč so nam bili klini in jeklenice. Vesela sem bila, da sem si na poti, ki je bila zelo strma, lahko pomagala z varovali. Veš čas smo pazili drug na drugega, bili smo res prava ekipa.

Predvsem pogled po steni navzdol je bil kar dih jemajoč in klini so kar škripali, ker smo se jih tako močno oprijemali. Na nekaterih mestih ni bilo klinov ali jeklenic, tam smo se oprijemali kamnitih sten in skal. Najprej smo priplezali na Mali Triglav, ki je tretji najvišji vrh v Sloveniji. Kratek čas smo hodili po grebenu po ravnem, nato je sledil končni vzpon. In pred nami se je že zasvetil s soncem obsijan Aljažev stolp. Prišli smo na najvišjo točko v Sloveniji. Kako lepo je osvojiti najvišji vrh!

Na vrhu je bilo seveda najprej potrebno izvesti krst, saj sem prvič stala na Triglavu. Moram reči, da me je Daša kar dobro krstila. Sledilo je fotografiranje in uživanje v posedanju na vrhu Slovenije ter iskanje in poimenovanje okoliških vrhov. Ker nas je čas že priganjal, smo se morali odpraviti proti koči. Bili smo precej pozni, malo nas je hotela že loviti tema. Le kaj bi mi brez Martina? Medtem ko smo se mi počasi in previdno spuščali, je Martin teklen naprej, da nam je rezerviral večerjo, in tako niso ostali naši želodci praznih. Hvala, Martin.

Naslednji dan smo se prebudili v čudovito jutro. Gore so bile obarvane v prečudovite oranžne barve. Privoščili smo si odlično visokogorski zajtrk in počasi nadaljevali pot v dolino. Pred sabo smo imeli še dolgo pot. Nadaljevali smo čez Hribarce do Prehodavcev in naprej po dolini Sedmerih jezer do kočice pri Sedmerih, kjer smo naredili zaslužen postanek.

Dolina Triglavskih jezer je izjemna. Na eni strani dolino obdajajo prepadne strme stene narinjene grebena Zelnarica-Tičarica, na drugi strani doline pa se dvigajo apnenčasti podi proti grebenu Lepega Špičja. Plitka in majhna Triglavska jezera sredi kamnite pokrajine nas niso pustila ravnodušnih. Po vsej dolini je razporejenih sedem (oziroma osem) ledeniških jezerc. Vsa so nas očarala. Le zadnjega, črnega, nismo videli, ker smo prej zavili proti planini Ovčarija.

Zadnja kočica, kjer smo se še ustavili, je bila kočica na planini Jezero. Tu smo se še okrepčali z okusno "malico na žlico". Martin mi je povedal, da se

je najbolj bal zame, saj sem bila najstarejša. Pravi, da sem ga prijetno presenetila, da je navdušen nad mojo kondicijo.

Za zaključek ture nas je na planini Blato čakal spet gasilski kombi. Ko smo ga zagledali, smo se zadovoljno posedli po tleh in si z olajšanjem sezuli "gozdarje". Noge so nam bile zelo hvaležne. Šofer kombija Matija Šolar nas je lepo presenetil, saj nam je prinesel osvežilno pijačo.

Vzpon nam bo zagotovo ostal še dolgo v spominu. Vesela sem, da sem šla na Triglav, in ponosna sem, da mi je uspelo. Naslednje leto spet!

JULIJANA TRAIL

daljinska pešpot okoli Julijskih Alp

Anita Habjan

Minila so že več kot štiri leta, kar sem se vrnila iz Španije. Po 800 kilometrih hoje iz Francije do Santiaga, dan za dnev, 27 dni, povprečno 30 km na dan, sem se vrnila domov, s povsem drugimi prioriteta. Ko hodiš, si večinoma sam s seboj in korakom, iščeš, razmišljaš in spoznaš marsikaj, najbolj samega sebe. Fizično se utrujaš, testiraš sam sebe, dejansko pa se polniš s povsem drugo energijo.

Ko enkrat začneš razmišljati, ma ne, ko enkrat začneš naglas razmišljati, da bi stvar ponovil, nimaš več izbire. Covid je mimo, potovanja spet mogoča, končno! Plan je bil prehoditi Camino Portugues iz Porta, konec avgusta, ko je imel sin termin obnovitvene rehabilitacije v Pacugu. Trasa je lepa, malo ob morju, par dni Galicije do Santiaga in potem še naprej do Finesterre, obale. 17 dni, skupaj z avionom, idealno ... Vzporedno s to traso sem se po tiho ves čas spogledovala s trail potjo okoli Julijskih Alp. Bolj ko sem gledala trase na Julijani, brala opise poti, bolj sem bila odločena. Letos moram prehoditi ta krog, okoli Julijcev. Portugalska, pridem naslednje leto.

Kaj Julijana Trail sploh je?

Citiram: Pohodniška pot JULIJANA TRAIL je krožna daljinska pohodniška pot, dolga 267 km, ki poteka skozi doline, preko prelazov, skozi gozdove, urbana središča, samotne planote in ob rekah Save in Soče. Ob vznožju očakov pot vodi po robu Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka. Razdeljena je na 16 dnevnih etap po 18 - 25 km. Vzponov in spustov je dobrih 7300 m, najvišja točka je 1326 m, najnižja 154 m.

Sem razmišljala ... Kako se je lotiti? Naj grem sama, naj grem v družbi, naj grem brez prekinitev in spim na samih etapah? Na hitro: celotno treso sem naredila v dobrem mesecu, od sredine avgusta, do sredine septembra, polovico etap sama, polovico etap v prijetni družbi, spala sem vedno doma, delala oz. delali smo po eno etapo na dan, no, včasih tudi dve skupaj, najkrajša trasa je bila 12 km, najdaljša 47

km. Cel krog z dodatki, 303 km in 8200 m »višincev«, 11 dni ... Koristili smo razne prevoze: avto, bus, vlak, štop ... Izbirali smo dneve s sončnim vremenom, samo dvakrat je bila jutranja megla, ki pa se je kaj kmalu razkadila. Cilj je bil videti čim več, uživati v razgledih in ne samo prehoditi etapo.

Kaj doživiš in kaj vidiš na tej poti? Čuda ... Resnično se sploh ne zavedamo, kaj imamo, kako je naša Slovenija lepa - gore, vode, gozdovi, travniki, zgodovina, kultura, prijazni ljudje ... Čiste reke Soča, Sava, Bača, Koritnica s svojimi pritoki in njihovimi čarobnimi slapovi, kanjoni ... užitek ... Blejsko in Bohinjsko jezero, Rabeljsko jezero v Italiji ... samotne planote, prelazi, ozke stezice, grape, polja ... urejene table z opisi zgodovine posameznih krajev, pomembnih krajanov ... urbana središča z vso bogato ponudbo ... Jaz sem uživala.

Celoten krog je predstavljen na sliki, za vsako etapo pa napišem še stavek ali dva.

Zemljevid trase

Golica

Prva etapa se začne v Kranjski Gori. Pot najprej poteka po levem bregu Save Dolinke, sledi vzpon na razgledni Srednji vrh in spust po cesti v Gozd Martuljek. Spodnji Martuljkov slap pod Špikom ni daleč, zgornji je trenutno zaradi podrtih dreves zaprt. Pot nas vodi naprej po mirnem desnem bregu Save do Mojstrane. Naslednja, druga etapa, se začne izpred Planinskega muzeja v Mojstrani, pot vodi skozi vas Dovje, proti Plavškemu Rovtu in Planini pod Golico. Po Stari rudni poti se spusti navzdol do Jesenic, do muzeja Stara Sava. Sledi tretja etapa. Na začetku ravninska - Slovenski Javornik, Blejska Dobrava, Moste, vasi od Žirovnice pa do Smokuč. Ko si že rahlo sit ravnine in asfalta, sledi vzpon po gozdni poti do Sankaške kočice s prijazno oskrbnico in spust

Srednji vrh z žigom

Pokljuka

mimo cerkve sv. Petra v Begunje. Pa smo že pri četrta etapi. Zopet ravninska, večina asfalt, skozi vasi do Radovljice, znani po festivalu meni ljube čokolade. Pot vodi dalje ob Savi do Šobca in naprej po dolgi ravnini do Bleda. Naslednji dve etapi, peta in šesta, potekata preko Pokljuke. Peta se začne ob Blejskem jezeru, vodi skozi Gorje, slikovito Pokljuško sotesko, čez Kranjsko planino in planino Javornik do Goreljka, do Šport hotela z odlično hrano. Naslednja, šesta etapa, je večinoma navzdol, skozi prijetne gozdove in planine, vasi Gorjuše in Koprivnik. Pred spustom v Jereko je obvezen obisk Vodnikovega razglednika, odlične panoramske točke z razgledom na Zgornjo Bohinjsko dolino z Bohinjskim jezerom in gorami za njim. Sledi sprehod do Stare Fužine skozi slikovite vasi. Naslednja, sedma etapa, je kratka, Stara Fužina – pot ob Bohinjskem jezeru - Ribčev laz - Žlan – Dobrava – Bohinjska Bistrica. Lepa. Sledi osma etapa. Še nekaj kilometrov po Gorenjski, skozi Nemški Rovt ...

... pa smo na Primorskem, na sedlu Vrh Bače ... Super razgled na Baško grapo, Porezen in okoliške vrhove. Po vzponu se prileže počitek pri prijetni lovski koči, priporočam ogled ostankov kasarne in bunkerja visoko v steni. Sledi prijeten spust po ohranjeni mulatjeri v vas Bača in naprej v Podbrdo, največji kraj v Baški grapi. Do Mosta na Soči sledita dve meni res zanimivi, razgibani, deveta in deseta etapa. Prva

Temeljine v Baški grapi

nas iz Podbrda skozi Trtnik popelje strmo do prevala Kalsko brdo, skozi vasi Kal in Stržišče, zapuščene Znojile do Oblok, nazaj v dolino do reke Bače, skozi Koritnico vse do Grahovega ob Bači. Res je, kot piše, domačini tu so izredno prijazni. Za začetek desete etape se zopet dvignemo do prijetne gorske vasice Temeljine. Iz Kneže pa vse do Ljubinja se noge rahlo naveličajo asfalta, ampak sledi nagrada. Senica, urejeno razgledišče na Most na Soči, Tolmin, reko Sočo in vrhove nad spodnjim delom doline. Čudovito. Sledi strm spust do Bače pri Modreju in sprehod do Mosta na Soči ... do zasluženega piva, sploh če delaš, tako kot mi, ti dve etapi skupaj, na dan ko je v Grahovem edina gostilna ob poti zaprta.

Dolina Soče. Smaragdna reka. Užitek se je sprehajati po tej dolini. Etapa od Mosta na Soči do Tolmina, enajsta po vrsti, je najkrajša. Pot vodi čez most z malo začetnico do vasi Modrejce in naprej po vznožju Bučenice vse do Volčanskega mostu in Tolmina. Če delate samo eno etapo na dan, priporočam ogled Tolminskih korit, ki so sicer izven trase, a so absolutno vredna ogleda. Lahko se pa odločite za naslednjo, dvanajsto etapo, vse do Kobarida. Celotna trasa poteka po sončni strani Soče, skozi vasice Gaberje, Volarje, Kamno in Ladra. Slikanje Napoleonovega mostu in Soče pod njim je res čudovit zaključek etape. In že je tu naslednja, trinajsta etapa, pot do Bovca. Začetek je fascinanten. Prej široka struga, od mostu navzgor divje brzice in globoki tolmini. Pot vodi tesno ob strugi, nekajkrat se dvigne visoko, pa se spet spusti vse do vode ... Res lahko samo poslušáš in gledáš ... in hodiš ... užitek ... Na žalost je del trase, od Trnovega dalje pa do slapa Boke, zaradi del zaprt. Spremenjena trasa poteka po drugi strani Soče, skozi naselja Trnovo, Srpenica, Žaga, vse do razgledišča pri slapu Boka. Del le-te

tudi po nevarni prometni glavni cesti. Kot alternativo priporočajo bus. Še naprej do Čezsoče in že si na cilju, v Bovcu.

Štirinajsta etapa, kratka, lepa, od Bovca do Loga pod Mangartom. Trdnjava Kluže, korita Koritnice in korita njenega pritoka Nemčlje, samotne, preproste, a urejene stezice do vrha, Log pod Mangartom pa v objemu s soncem obsijanih vrhov. Fascinantno. Resnično, po dveh etapah skupaj sploh nisem bila utrujena, bi kar sedela in uživala v razgledu ... a sem morala dobiti štop nazaj do Bovca, do avta ... in potem še vožnja domov. Predzadnja, petnajsta etapa. Gozdna pot v startu vodi strmo skozi gozd pod vasjo Strmec in pod glavno cesto, mimo dveh slapov. Ko prečimo mejni prehod Predel, imamo čudovit pogled na Rabeljsko jezero. Sledi sprehod skozi tiho, zapuščeno mesto Rabelj in naprej po glavni cesti skoraj do Trbiža. Na trenutke kar neugodno, zaradi prometa. In še zadnja etapa, da zaključimo krog, od Trbiža do Kranjske Gore. Pot po Italiji vse do Rateč poteka ves čas po kolesarski stezi ... 12 km. Meni je bilo "fajn", malo bereš njihove turistične table ob poti in gre ... Od meje dalje slediš smerokazom, se ustaviš v turističnih Ratečah in Podkorenu, obišeš Zelence, pa si že na cilju v Kranjski Gori.

Kaj me je zmotilo na poti? Kot prvo, poškodovane table in smerokazi. Večina etap je sicer označenih,

Soča

Log pod Mangrtom

smerokazi, oznake J A na asfaltu, deblih dreves, ograjah, skalah, hišah ... so pa tudi deli poti, ko oznak ni, sploh po Italiji. Priporočljivo je, da imaš na telefonu aplikacijo Julijana Trail in vmes občasno preveriš, ali gre tvoj korak v pravo smer. Druga stvar so ravninske trase, katerih del poteka po asfaltu, med naselji, po glavnih cestah, po določenih kilometrih je hoja tam kar malo odveč, ampak drugače pač ne gre ... Kljub temu, da je bilo letošnje leto zaznamovano z vetrolomi in nanosi kamenja v hudourniških grapah, so bile poti prehodne, očiščene, varne, za kar gre

Smerokazi

Oznake

pohvala odgovornim na posameznih trasah.

Na sami poti lahko zbiraš žige. Na vsaki etapi je en žig, na nekaterih pa tudi dva. Mesta z žigom so posebej označena s posebno tablico. Žige zbiraš na zadnji strani Vodnika Julijana Trail, ki ga lahko pred startom kupiš v vseh turističnih centrih same trase, lahko pa tudi preko spleta. Važno – ne pozabi vzeti blazinice. V vodniku so podatki o etapah, točke vredne ogleda so posebej označene na zemljevidu in opisane, izrisan je profil trase, podani kontakti za informacije ...

Še bolj priročna je že omenjena aplikacija Julijana Trail, ki jo preprosto naložiš na telefon. Poleg opisov etap imaš podroben, natančen zemljevid in z uporabo lokacije lahko točno slediš, ali si na pravi poti. Na samem višinskem profilu po barvi veš, kakšni tipi poti so na etapi - asfalt, makadam, pot ... Dodan so tudi: podroben opis poti, vprašanja, komentarji, mnenja, aktualna obvestila ... Testirano, zelo, zelo uporabno.

Na internetu vse najdeš na povezavi: <https://julian-alps.com/sl/tour/daljinska-pot/juliana-trail/34541732/>

Kaj priporočam? Vzemite si čas. Oglejte si znamenitosti, obižite muzeje, rojstne hiše naših pesnikov, pisateljev, pomembnih rojakov ... Preberite odlično predstavljeno zgodovino na tablah ob poti. Kaj vse so prebivalci teh krajev pred stoletji, pred vojnami, med njimi in po njih pretrpeli, kako krvavo so si služili kruh. Kako nesmiselni sta bili prva in druga svetovna vojna ... Pojdite do slapov ob poti, občudujte kanjone, ki so jih oblikovale reke, namočite si noge v rekah, osvežite se v jezerih, ob poti si natočite čiste vode, usedite se na klopce ob poti in uživajte ob razgledih ... sami ali pa v prijetni družbi. Ne bo vam žal. Srečno.

VALHALLA FOOD

na tržnici v Železnikih

Ana Jelenc

Pod imenom Valhalla food delujejo trije prijatelji: Urban, Mirsad in Gašper, ki so vsi naši zaposleni. V soboto, 26. 8. 2023, so na tržnici v Železnikih pekli okusne posebne burgerje, celoten izkupiček pa so namenili za pomoč prizadetim v poplavih.

Najprej naj napišem, da sem od vseh, ki smo prišli fante podpret, slišala same pohvale za odlično pripravljeno hrano, postrežbo in organizacijo. To, da so fantje odlični, se je pokazalo tudi pri tem, da je bilo obiskovalcev toliko, da smo vmes na burgerje čakali tudi po uro in pol, ampak je bilo vsekakor vredno. Pripravljali so tri različne vrste burgerjev in hot doge. Medtem ko smo čakali na okusno hrano, pa smo se okrepčali tudi s pijačo, ki smo si jo lahko postregli.

Pripravili so malinovec za najmlajše udeležence in pa domače Kranjsko pivo za malo starejše.

Pa naj fante najprej malo predstavim. Urban, Mirsad in Gašper so trenutno vsi zaposleni v Domelu. Pravijo, da imajo srečo, da delajo skupaj na istem oddelku, zato se pogosto srečujejo ter med pavzami razvijajo nove ideje in projekte, ki bi jih radi predstavili in udeležili izven branže svoje trenutne zaposlitve. Vsi trije so veliki ljubitelji nogometa in pa seveda dobre hrane. Vsak od njih ima odprt svoj popoldanski s. p. - Urban in Gašper se ukvarjata s kuharstvom, Mirsad pa s slikopleskarskimi deli.

Z idejo o burgerjih se poigravajo že kar nekaj časa, saj si želijo v Železnikih odpreti bar ali gostilno, kjer bi lahko pekli burgerje, kakršnih na dolini še ni možno dobiti. Znanje za peko burgerjev sta Urban in Gašper pridobivala v kuhinji, kjer v popoldanskem času pomagata pri pripravi le-teh in podobne hrane. Tekom pogovorov med pavzami je tudi Mirsada začela zanimati peka burgerjev, zato se jima je pridružil in jima pomaga na različnih dogodkih, kot so kakšna

praznovanja in pikniki. Gašper in Urban pravita, da se zelo hitro uči in vsi skupaj radi raziskujejo po spletu, kaj bi še lahko dodali, ter preskušajo različne novosti, posledično pa dobijo tudi nove ideje in jih zavzeto razvijajo naprej.

Pravijo, da tako velikega dogodka, kot je bil Valhalla food v Železnikih, še niso imeli. Idejo so dobili, ker si že dlje časa želijo predstaviti burgerje v domačem kraju, poleg tega pa so si želeli tudi narediti lepo dejanje za prizadete v poplavih. To jim je odlično uspelo, saj so s pomočjo obiskovalcev zbrali kar 4.653,54 €. V veliko pomoč pa so jim bili tudi vsi, ki so jim dobavili surovine in pa drugo opremo, da so lahko dogodek izpeljali.

Fantje imajo željo začeti ustvarjati svojo lastno zgodbo v Ribiškem domu na Rudnem, kjer je trenutno možno najeti prostor. Z nekaj truda in dobrimi idejami bi lahko to postala odlična lokacija, kjer si boste lahko potešili prazne želodce in pa žejo. Začeli bi s peko burgerjev, ob dobrem odzivu pa sčasoma

ma v ponudbo dodali tudi napolitanske pice, stejke, podpeke in pa seveda ribe, ki jih je v ribogojnici vedno možno dobiti sveže.

Za več informacij o njihovih dogodkih in kontaktu jim lahko sledite tudi na socialnih omrežjih, kjer jih najdete pod imenom Valhalla Food.

Ob taki vnemi, volji in želji sploh ne dvomim, da jim bo odprtje odlično uspelo. Na koncu lahko rečem: »Fantje, srečno in kapo dol, fantastični ste!«

NEKAJ MALEGA O ČASU

Nina Drol

Tako neopazno spremlja naš vsakdan, ko pa sem hotela zapisati o njem nekaj dejstev, sem se skorajda izgubila v poplavi podatkov in razmišljanj o času.

SONCE, LUNA TER BIOLOŠKI ČAS

Najbolj naravna znanilca časa sta sonce in luna ter njuni spremljevalci, letni časi in plimovanje. Noč in dan tvorita popoln cikel, po katerem se življenje ponovno začne. Vsa živa bitja imamo vgrajene ure, ki nadzorujejo bitje srca, redno dihanje in prebavo. Te biološke ure niso le pasivni merilci časa, ampak dejavno nadzorujejo časovno delovanje bioloških sistemov. Ljudje se ravnamo po najbolj poznanem

cirkadijskem ritmu, ki nas spodbuja, da spimo ponoči in ostajamo budni podnevi. Cirkadijska telesna ura uravnava vrsto funkcij: okoli četrte ure zjutraj poskrbi za najnižjo temperaturo telesa, ob sedmih za visok krvni tlak, po osmi uri sproži delovanje črevesja in tako naprej do večera, ko poskrbi za izločenje melatonina, ki nam omogoči spanje.

ČAS V FILOZOFIJI

Pojmovanje časa se je v filozofiji skozi zgodovino spreminjalo predvsem na podlagi prevladujočega verskega stališča v neki dobi. Stare civilizacije so govorile o cikličnem konceptu časa, ki ga simbolizira krog, ki je kot nenehno vrteče se kolo, ki je neskončno, torej nima ne začetka, ne konca. Antični Grki so čas delili na dva dela: kairos in kronos. Kairos je bil sveti čas, v katerem se odvijajo miti in legende. Dogodki v kairosu so odsev božanskega. Bogovi so v kairosu pogosto spreminjali tok časa, prihodnost so lahko ustavili, pospešili, ali pa priredili. Kronos je za antične Grke predstavljal linearen, merljiv čas. Dogodki v njem so zgodovinski, dogodki njihovega vsakdana, dnevi, meseci, leta itd. pa so količine, s katerimi so merili čas. V srednjem veku je v Evropi prevladoval krščanski pogled na svet, ki je čas obravnaval kot nekaj linearnega, njegov začetek pa je videl v stvarjenju sveta. V novem veku je prevladalo obravnavanje časa kot absolutne količine, saj je človek z izumom ure pridobil zmožnost enotnega merjenja časa. Z modernimi urami lahko čas določimo skoraj nepredstavljivo natančno (napako ure LP-TF-FO1 ocenjujejo na 1 sekundo v 5 milijardah let), zato se je spremenil tudi naš pogled na čas.

ČAS V ZNANOSTI

Čas je v fiziki intenzivna količina, ki kaže na to, da dogodki sledijo drug drugemu. Pojem »kasnejšega dogodka« temelji na privzetku o vzročnosti. Standardna fizikalna enota za čas v mednarodnem sistemu enot je osnovna enota SI sekunda. Manjša enota za čas je na primer Planckov čas. Večje enote za čas pa so, razporejene od najmanjše do največje: minuta, ura, dan, teden, mesec, leto, Gaussovo leto, desetletje, stoletje, platonsko leto, kozmično leto, Hubblov čas.

Misel o relativnosti časa kar dodobra razburi domišljijo. Jasno je pač, da čas pred zaklenjenimi straniščnimi vrati teče počasneje kot pa na oni strani vrat, a vsakomur je tudi pri priči jasno, da so tu posredi zakonitosti psihologije zaznavanja časa. Da je kaj takega mogoče tudi, ko čas merimo z natančnimi urami, pa je že povsem druga pesem. Einstein nam je pojasnil, da je čas relativen in odvisen od opazovalca. Če se po relativnostni teoriji neko telo giblje, mu čas teče drugače, kakor telesu, ki stoji.

RAZUMEVANJE ČASA

Razumevanje časa je močno odvisno od kulture in okolja. V številnih deželah v razvoju hitrost življenja določajo deževna in suha obdobja ter sajenje in skrb za živino. Poljski popotnik Kapuschinski je opisal afriški čas v knjigi Senca sonca. Afričani denimo čas razumejo drugače kot Evropejci. Zanje je čas mnogo bolj ohlapen, odprt, elastičen in subjektiven. Človek sam vpliva na čas, na njegov tok in ritem. Pravijo, da se življenje zunaj Afrike najhitreje odvija v Švici in Nemčiji, najpočasneje pa v Indoneziji, Keniji in Mehiki. V zahodnih kulturah so prisotni pritiski, da bi človek delal in naredil več v krajšem času. Na čas v teh kulturah ljudje gledamo kot na dragocen vir, ki ga ne smemo tratiti po nepotrebem. Veliko ljudi se pritožuje, da jim manjka časa. To je deloma posledica vedno več tehnologije, ki nas obdaja. V začetku je bila zasnovana zato, da bi nas osvobodila napornih opravil in nam omogočila več prostega časa, vendar ima v resnici nasproten učinek, prepričala nas je namreč, da lahko naredimo več, kar ima za posledico lahko utrujenost in tveganje za poškodbe zaradi ponavljajočih se obremenitev in psihološko obremenitev. Tudi način, kako ljudje razmišljamo o času, je delno odvisen od našega značaja. Zamislite si, da so vam sporočili, da je za sredo napovedano srečanje prestavljeno za dva dni. Poskusi so pokazali, da ljudje, ki so nagnjeni k jezi, ob tem predpostavijo, da je bilo prestavljeno na petek. Mirni ljudje pa pričakujejo, da bo sestanek že v ponedeljek.

Starejšim ljudem čas pogosto mineva hitreje kot mladim. Ni iz trte zvito prepričanje upokojencev, da nimajo časa. Razlaga je taka, da so za mlade ljudi vse izkušnje in zato tudi vsi spomini sveži in novi, tako da se zdi, da kar zapirajo obzorje. Starejšim ljudem pa se izkušnje in spomini ponavljajo, zato so občutki pri njih manj vznemirljivi in zanimivi. Spomini so zato bolj zgoščeni, tako da se zdi, da zavzemajo manj časa.

BREZ UR NE GRE

Ljudje so si od nekdaj prizadevali, da bi merili čas. Prve pojavitve sončnih ur tako segajo daleč nazaj v obdobja pred našim štetjem. Za najstarejšo znano sončno uro velja ura v neolitski prehodni grobnici na arheološkem najdišču Knowth v dolini reke Boyne na Irskem (5000 pr. n. št.). Druge stare sončne ure so predstavljali obeliski (3500 pr. n. št.) in senčne ure (1500 pr. n. št.) iz starega Egipta in Babilona, za katere predvidevajo, da so ljudje merili čas z dolžinami senc. Prvo pristno omembo sončne ure najdemo v letu 741 pr. n. št., sončna ura pa je omenjena v Stari zavezi. Sončne ure naj bi se pojavljale tudi na Kitajskem v starem obdobju, največji razvoj pa so dosegli Grki, katerim je Anaksimander okoli leta 560 pr. n. št. predstavil ure, ki so jih kasneje prevzeli tudi Rimljani. Sicer pa so Rimljani uporabljali tudi ure na svečo. Na njih so bile napisane rimske številke, ko je recimo sveča dogorela do števila VII je bila ura sedem ali vsaj začetek te ure.

Tudi vodne ure so eden najstarejših instrumentov za merjenje časa. Vodna ura je vsak merilnik časa, s katerim se čas meri z reguliranim pretokom tekočine v (dotočni tip) ali iz (iztočni tip) posode in kjer se nato izmeri količina. Izliv v obliki skleda je najpreprostejša oblika vodne ure in je znano, da je obstajal v Babiloniji v Egiptu in Perziji okoli 16. stoletja pred našim štetjem. Uporabljali so jih tudi v Indiji in na Kitajskem.

Omenimo lahko še peščene ure, ki jih za določene namene uporabljamo še danes. Prve mehanske ure so izdelali v 13. in 14. stoletju. Obesili so jih visoko na zidove, da je bilo dovolj prostora za padanje uteži. Večinoma so bile to velike naprave iz litega železa, ki so imele za uteži velike skale.

Okoli leta 1840 je Alexander Bain eksperimentalno z električno uro in razvil sistem, ki je namesto z utežmi in vzmetmi uro poganjal z elektromagnetnim nihalom in električnim tokom.

Jacques in Pierre Curie sta leta 1880 odkrila piezo-

električnost pri kristalih kamene strele (kvarca), ameriški fizik in elektroinženir Walter G. Cady je leta 1921 sestavil prvi kvarčni oscilator, osem let kasneje pa sta Warren Marrison in J. W. Horton izdelala prvo kvarčno uro.

Najnatančnejše med vsemi pa so atomske ure – prvi je o uporabi prehajanja atomov za merjenje časa razmišljal že William Thomson (baron Kelvin) leta 1897, a je trajalo več kot trideset let, da je prišlo do prave praktične metode izvajanja magnetne resonan- ce. Atomska ura je vrsta ure, ki za merjenje časa uporablja frekvenco značilnega resonančnega prehoda elektronov določene vrste atomov. Atomske ure so izredno točne in služijo kot osnovne ure, po katerih se ravnajo druge ure.

Naj končam s prigodo z urami iz mojih študentskih dni. Imela sem sošolca iz Nemčije, ki se je trudil govoriti slovensko. Do neke mere mu je uspevalo, ni pa dobro razumel pogovornega jezika. Tako smo se nekega popoldneva s trolo skupaj peljali proti centru Ljubljane, s sošolko se nama je že mudilo, meni na avtobus, njej na vlak. Pa sem ga vprašala: »Peter, ali imaš uro?« Seveda naju je s sošolko zanimalo, koliko časa še imava do odhoda vlaka in avtobusa (nismo še imeli mobilnih telefonov – ja, tako daleč nazaj v čas že sega ta dogodek). Pa se je Peter dobrovoljno namestil na sedežu in v polomljeni slovenščini začel naštevati: »Seveda imam. In ne samo eno. V Nemčiji imamo eno v kuhinji, eno na hodniku, eno mi je mama kupila – jo imam v Ljubljani, vekarco imam pa pri omi, sem jo pozabil v Nemčiji, in tole na roki imam tudi,« je zavihal rokav. S sošolko sva se med naštevanjem vedno bolj muzali, tisti odvihlan rokav in kazanje na ročno uro na zapetju pa naju je pahnil v krohot, z nama vred pa še vse ostale potnike na troli, ki so uspeli slišati ta traktat o urah. Petru se je le posvetilo, da nekaj »ne štima«, da hočeva le, da nama pove, koliko je ura. Grdo naju je pogledal, odvihal rokav in v pogrkujoči slovenščini rekel: »Zoprni sošolki. Lahko bi rekli – Peter, stop!« In se je kujavo zasukal proti oknu.

Naš čas je torej odvisen od okoliščin in od minevanja sekund. Izkoristimo ga. Saj vemo: »Vse pride in vse mine.«

Vir:
Kvarkadabra.net
[1] A. Hart-Davis, Knjiga o času: skrivnosti časa, kako deluje in kako ga merimo, 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2013

BILO JE NEKOČ ...

Informatika nekoč.

DOMEL

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinjskih aparatov Železniki, d.o.o., Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija
tel.: +386 4 51 17 100, info@domel.com; www.domel.com
MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel, d.o.o.; naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, e-mail: ales.markelj@domel.com.

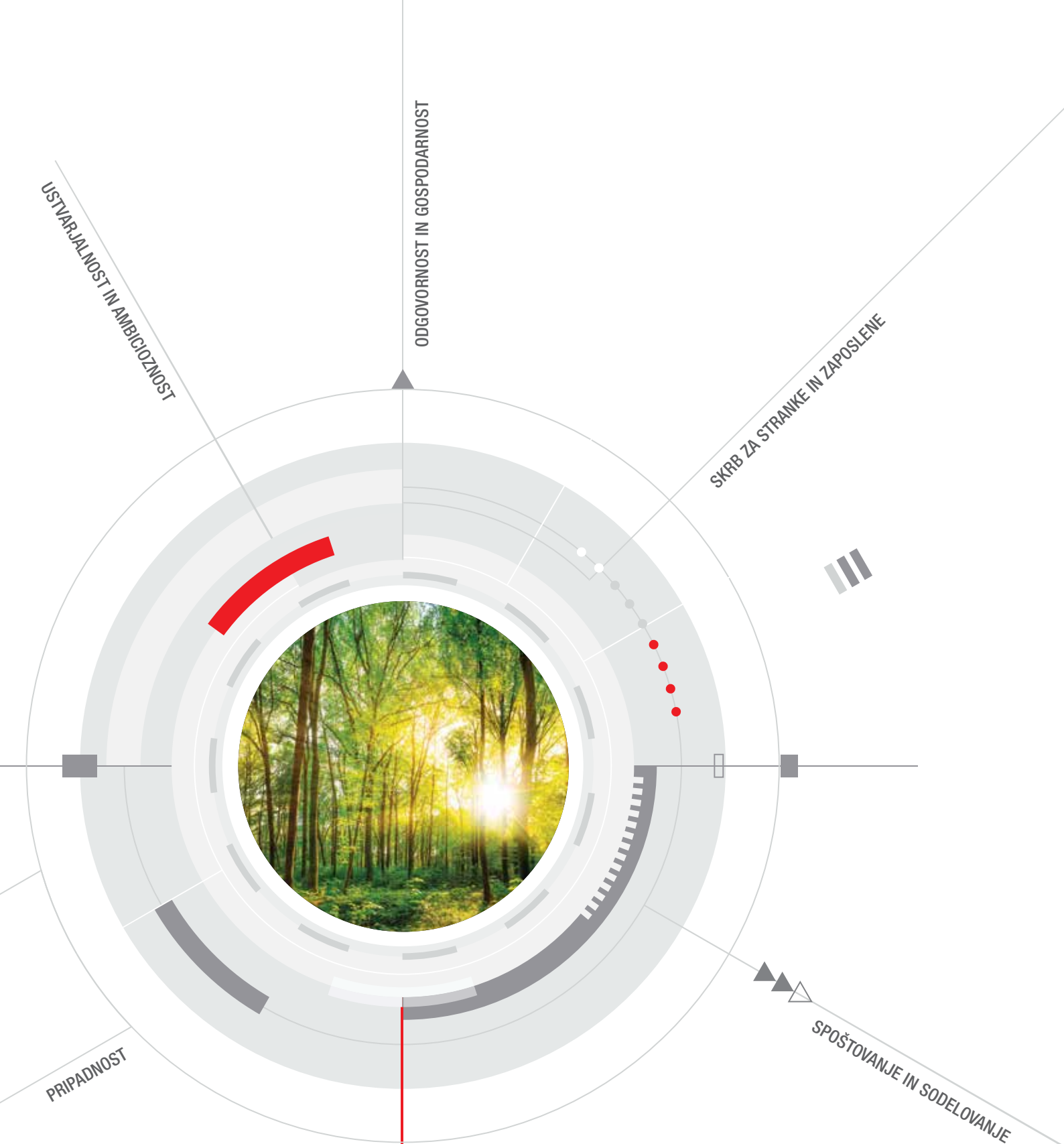
Odgovorni urednik: Aleš Markelj
Glavna urednica: Barbara Debeljak

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Debeljak, Nataša Dolenc, Nina Drol, Anita Habjan, Ana Jelenc, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Andreja Thaler, Boštjan Demšar
Foto: Foto: Anita Habjan, Barbara Debeljak, Karmen Nastran, arhiv Kolesarski klub Kranj, arhiv Glas Gospodarstva, Jani Šolar, arhiv Rally Železniki, arhiv Domel, Andraž Štefanič, Andreja Thaler, arhiv SPIRIT, Dušan Valant, Boštjan Demšar, Andrej Tarfila, Janez Rihtaršič, Simon Benedičič, Ana Jelenc, Klemen Lušina, arhiv PGD Selca, Tomaž Kosem, Gašper Tolar, Gordana Cvijič, Martin Eržen, Igor Mohorič Bonča, Jaka Mohorič, arhiv PRVA Osebnna zavarovalnica d.d., Bernarda Šolar, Nejc Bernik, Videa
Grafično oblikovanje: Nina Drol, s.p.

Lektorica: Majda Tolar

Tisk: Tiskarna in knjigovoznica Radovljica; leto 2023, številka 3; letnik 43, Izvodov: 845
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

DOMEL

TRAJNOSTNO POROČILO 2022